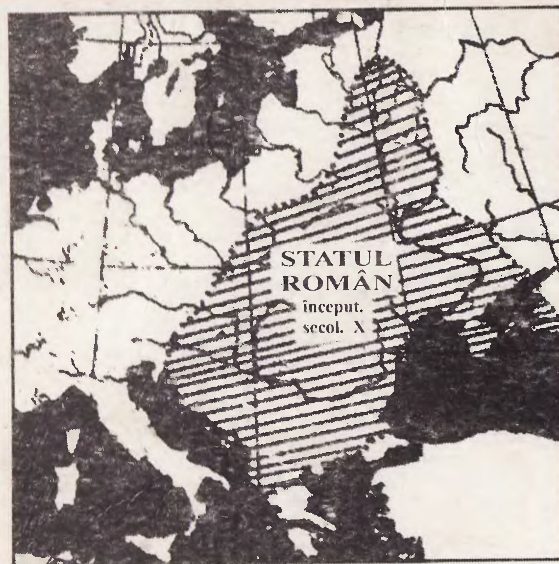
Andrei Groza

Din istoria necunoscută a românilor

Secolele I-XIV

CZU 94 (=135.1) "0/13"
G 89

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții.
Groza, Andrei
Din istoria necunoscută a românilor (Secolele I–XIV) Andrei Groza. – Ch.: S.n., 2001 (Tipogr. "Reclama"). – 72 p.

ISBN 9975–900–76–3
1000 ex.

94 (=135.1) "0/13"

ISBN 9975–900–76–3

Tipar executat la Tipografia "Reclama"
Chișinău, str. Alexandru cel Bun, 111

Cuprins

Argumentum

"Scrutând cu atenţie istoria oricărei istoriografii, se observă că anumite teme sunt tratate în mod ciclic, reluate deci la diferite intervale de timp; aceasta pentru că fiecare generaţie are dreptul, dar şi obligaţia, să-şi facă imaginea proprie asupra trecutului, tocmai în funcţie de prezent; fiecare generaţie trebuie, sau ar trebui, să-şi formeze o viziune proprie asupra trecutului, în primul rând asupra trecutului naţional.

Pentru a realiza acest ţel, este desigur necesar să se cunoască şi imaginea pe care şi-au făcut-o generaţiile premergătoare asupra trecutului; aceasta însă nu trebuie s-o condiţioneze pe cea a generaţiei prezentului. Cunoscându-l şi folosindu-l cu spirit critic, creatorii unei noi viziuni preiau din patrimoniul ştiinţific al generaţiilor predecesoare ceea ce li se pare valabil şi valorificabil pentru propria imagine. Pe acest fond tradiţional se reazemă îmbogăţirea originală fie prin interpretări noi, fie prin desţeleniri documentale"

Adolf Armbruster, *Romanitatea românilor*

Lucrarea istoricului Andrei Groza constituie o tentativă extrem de îndrăzneaţă, dar şi plină de responsabilitate, de a ataca probleme fundamentale, chiar sacramentale, din istoria neamului românesc. Am susţinut intenţia publicării acestui studiu, chiar dacă el, după cum mărturiseşte autorul, este prezentat abia într-o formă de schiţă, chiar dacă stilul lucrării este destul de lapidar, chiar dacă argumentele sunt pe alocuri insuficiente.

Pe de altă parte, pentru o temă de asemenea semnificaţie şi complexitate sunt oarecum şi fireşti unele imperfecţiuni. Cu toate acestea, necesitatea publicării este evidentă, din mai multe considerente:

- lucrarea abordează probleme de concepţie şi de majoră semnificaţie în istoria românilor;
- autorul îşi construieşte cercetările pe principii metodologice noi;
- studiul de faţă este prima încercare de a întregi o nouă istorie a românilor din secolele I–XIV;
- şi nu în cele din urmă, în speranţa că lucrarea va trezi interesul specialiştilor, va genera discuţii, căutări şi noi cercetări.

Mihai Adauge,
editor

Cuvânt înainte

Cadrul cronologic al prezentei lucrări cuprinde o perioadă de peste o mie de ani, timp când în lume s-au produs schimbări epocale: au evoluat imens modul de trai, cultura materială şi viaţa spirituală, credinţa şi mentalitatea oamenilor, s-au format noi popoare, au trecut în istorie unele state şi au apărut altele. Popoarele ce au supravieţuit în această perioadă au realizat totodată paşi considerabili în dezvoltarea lor istorică.

Problemele fundamentale caracteristice acestei perioade în istoria neamului românesc, ca şi în cazul altor seminţii europene, sunt *formarea poporului român şi a limbii române, evoluţia societăţii româneşti şi constituirea statului (medieval) la români.*

În abordarea prosecelor istorice desfăşurate în acest aproape un mileniu şi jumătate, precum şi a problemelor punctate mai sus istoriografia românească, aproape in corpore, converge la o unică teorie. Principalele idei componente ale acestei teorii se prezintă, evident în linii foarte generale, astfel:

- În urma cuceririi Daciei de către romani, dacii, inclusiv cei din afara noii provincii romane, au fost romanizaţi;
- Ca rezultat al acestui proces de romanizare (care a durat până în sec. V), în secolele următoare putem vorbi despre o populaţie romanizată;
- În această perioadă, de după secolul al V-lea, elementul autohton romanizat dă o luptă îndelungată şi decisivă pentru existenţă cu "pluritatea elementului migratoriu" şi cu Bizanţul. La capătul acestei lupte elementul romanizat va reuşi să-şi menţină poziţiile numai în spaţiul Carpato–Dunăreano–Pontic;
- În secolele VII–VIII începe etapa de finalizare a etnogenezei românilor.

■ Băştinaşii acestor teritorii se numesc pe sine *romanus, rumâni, români* – de la etnonimul *roman*;

■ Străinii, însă, i-au numit întotdeauna – *vlahi, blahi, valahi, olahi* etc.;

■ Astfel, în spaţiul Carpato–Dunăreano–Nistreano–Pontic se formează *poporul român*, care este o simbioză a elementelor etnice geto-dac şi roman;

■ Limba română are la temelie latina populară (vulgară);

■ Această populaţie este atestată că trăieşte în diferite structuri statale şi prestatale – *cnezate, jupanate, banate, voievodate, ţări* – separate;

■ Totodată, aceste formaţiuni ajung în dependenţă de regii maghiari, iar după plecarea tătaro-mongolilor se constituie statele medievale româneşti, independenţa cărora este recunoscută de regii Ungariei.

Aceste teze expuse foarte lapidar vizează, de fapt, etape distincte şi cruciale în desfăşurarea procesului de etnogeneză românească şi de constituire a statelor româneşti – proces foarte îndelungat ca perioadă istorică şi extrem de complex.

În acelaşi timp, complexitatea acestor procese istorice necesită şi o abordare pe măsură. O teorie privind etnogeneza trebuie să se înscrie perfect în contextul diferitelor altor procese şi evenimente istorice înregistrate în această perioadă în spaţiul dat, să fie în concordanţă cu mărturiile istorice.

Or tocmai această epocă în istoria neamului românesc este şi foarte vag prezentată, şi lasă fără răspuns un şir întreg de întrebări, atât la capitolul structură logică, cât şi la capitolul fapte istorice concrete. Spre exemplu:

?! – Unde a dispărut pentru un timp de cel puţin 700 de ani (de la sfârşitul secolului al III-lea până la sfârşitul secolului al X-lea, când sunt menţionaţi *vlahii* (*valahii*) în izvoarele istorice) un popor mult mai numeros decât grecii, bulgarii, sârbii, maghiarii şi alţii?

?! – Cum s-a întâmplat că slavii de sud şi-au creat statul său în secolul al VII-lea, slavii de răsărit – în secolul al IX-lea, maghiarii

– la începutul secolului al X-lea, iar românii, care locuiau în mijlocul acestor popoare şi aveau tradiţii statale de veacuri, abia în secolul al XIV-lea, cu o întârziere de 400–700 ani?

?! – De ce popoarele vecine (străine), pentru care era foarte cunoscut etnonimul şi politonimul "roman", de la care a derivat şi etnonimul "român", nu ne-au numit cum era şi firesc – romanus, rumâni, români, ci au inventat un alt etnonim pentru noi – vlahi, blahi, valahi, etc.?

?! – Cum se explică faptul că istoriografia noastră până astăzi nu poate da un răspuns explicit: ce ar însemna în acest context cuvântul "*vlahi / blahi*... etc."?

?! – De ce în istoriografia noastră nu găseşti un răspuns clar: când şi cum au ajuns românii de la Sud şi Est de Carpaţi sub sceptrul regilor Ungariei?

?! – De ce istoriografia românească îi numeşte pe bulgarii din secolele VII–XI ca fiind slavi, când nu există nici o mărturie scrisă în acest sens?

?! – În baza căror argumente istoriografia românească admite că triburile aşa-numiţilor *rosî* sunt triburi slave, când, de asemenea, nu există nici o mărturie scrisă în acest sens?

Asemenea întrebări pot fi puse încă foarte multe la care istoriografia noastră nu dă răspuns.

După părerea noastră, cauza rezidă nu în lipsa de specialişti şi nu atât în lipsa de izvoare. Istoria noastră a prezentat totdeauna şi mai prezintă încă un interes sporit pentru străini. Poziţia lor ofensivă, iar pe alocuri chiar agresivă, în tălmăcirea istoriei noastre a impus încă de la început şcoala istorică românească să ocupe, vorba militarilor, o poziţie de apărare adâncă şi de lungă durată, fiind, nevoită permanent să demonstreze continuitatea românilor la ei acasă, în zona Carpaţilor, ca în felul acesta să fie lăsate în necunoaştere cele mai adânci şi mai puternice rădăcini ale poporului român.

Românii încep să-şi scrie istoria mai târziu decât vecinii lor, ruşii şi maghiarii, care între timp nu numai că reuşiseră să-şi "legifereze" din punct de vedere istoric dreptul lor asupra numelui pe

care îl purtau şi asupra teritoriului pe care locuiau, dar mai pretindeau şi la pământuri locuite de români. După ce ne-au furat o parte din istoria noastră, căutau deja să-şi argumenteze şi poftele teritoriale. Ruşii arătau că pământurile de la răsărit de Carpaţi din cele mai vechi timpuri le-au aparţinut lor, maghiarii spuneau că ei primii s-au aşezat pe teritoriul dintre Dunărea de Mijloc şi Carpaţi şi, deci, au tot dreptul asupra acestor teritorii.

În studiile elaborate de vecini privind istoria românilor a primat cu preponderenţă interesul politic de stat. De multe ori, însă, acest interes politic a umbrit şi cercetările ştiinţifice de la noi. Un viu exemplu în acest sens sunt chiar eforturile întreprinse de actuala guvernare comunistă de la Chişinău de a introduce prin acoliţii ei savanţi falsul şi interesul politic în ştiinţa istorică, căutând cu disperare argumentare pentru non-valorile promovate, moldovenismul primitiv şi o structură statală efemeră.

Acceptând rolul de avocat într-o poziţie de adâncă ofensivă, şcoala românească de istorie, după cum era şi de aşteptat, a susţinut (sau a fost ajutată să susţină) din capul locului unele ipoteze greşite, care s-au amplificat ca un bulgăre de zăpadă în rostogolire, ajungându-se astfel la o teorie total greşită privind etnogeneza poporului român.

În căutarea răspunsului la mai multe întrebări de felul celor enumerate mai sus, autorul a studiat izvoare scrise, lucrări ştiinţifice, a analizat date şi evenimente istorice, le-a contrapus, le-a verificat pe fundalul istoriei universale. În consecinţă, s-au conturat mai multe idei şi concluzii principiale şi noi, care, adunate împreună, prezintă o cu totul altă istorie a românilor în secolele I–XIV Iată unele dintre principalele idei componente ale acestei istorii şi teorii:

- În primele secole ale mileniului întâi e.n. pe toată întinderea, de la Peninsula Apenină până la munţii Caucaz, locuia un singur neam (*romanii*, *ilirii*, *tracii*, *geto-dacii*) care vorbea o singură limbă.
- Astfel, dacii nu au fost, şi nici nu puteau fi romanizaţi.
- Până în a doua jumătate a mileniului întâi întreg spaţiul din Balcani şi până la Don, Cubani şi munţii Caucaz era populat de un

mare şi puternic neam – ***neamul geţilor***, care era fărâmiţat în mai multe comunităţi getice diferite.

• Astfel, aşa-numiţii *goţi, huni, avari* **erau *geţi*.**

• ***Bulgaria*** în secolele VII–XI şi XII–XIV, ***Rosia/Roşia*** în secolele IX–XI şi ***Ungaria*** în secolele X–XIV **au fost state româneşti.**

• Cu numele de *bulgari, rosî* (*roşii*), *ungari* erau numiţi atunci ***românii***.

• Procesul de constituire a poporului şi a limbii române se încheie în secolul al X-lea, leagănul de formare al cărora sunt pământurile dintre Dunărea de Mijloc, Drina (râu de hotar între Bosnia şi Serbia), lacul Ohrid (între Albania şi Macedonia), râul Aliakmon (Grecia de Nord), Marea Egee, Marea Neagră, inclusiv Peninsula Crimeea, Niprul de Jos, râul Rosi (Ucraina), Carpaţii de Vest.

• Etnonimul **român** provine nu de la roman, ci de la cuvântul "**rumăn/rumân/rumen**", ceea ce înseamnă de culoare roşie închisă, brună. La etapa de finalizare a procesului de etnogeneză românii s-au numit pe sine **roşii** şi **rumâni**. În ambele variante şi cazuri etnonimul provine de la nume ce indicau culoarea roşie, considerată culoarea nobilă şi regală. Mai mult chiar, etnonimul cu care ne numeau vecinii în această perioadă – **vlahi / blahi / valahi**..., are aceeaşi etimologie, provine de la grecescul ***"blah", care însemna culoarea roşie / brună***.

Iată că semnificaţia celor trei etnonime ale românilor din perioada de finalizare a procesului de etnogeneză are o explicaţie logică şi firească.

• La începutul secolului al X-lea românii aveau cel mai mare stat din Europa.

• ***Slavii*** şi ***maghiarii*** în diferite perioade, unii un timp îndelungat, alţii mai puţin, au fost supuşi ai statului român.

• Chiril şi Metodiu au inventat nu alfabetul chirilic, ci glagolic. Aşa-numitul *alfabet chirilic* a fost alcătuit de români şi trebuie numit alfabet românesc.

• Odată cu ieşirea, în secolul al XIV-lea, din componenţa Ungariei române a Munteniei şi Moldovei, românii de acolo îşi pierd rolul conducător în stat, iar numele de ***ungar*** treptat, pe parcursul

secolelor, şi-l însuşesc *maghiarii*, de altfel aşa cum au procedat şi *bulgarii* şi *ruşii*.

Imensitatea şi complexitatea temelor abordate, precum şi cadrul lor cronologic extrem de vast impun autorului un stil foarte lapidar, de schiţă, mai mult sub formă de teze şi antiteze, atâta cât poate incita cititorul. S-ar fi putut merge pe calea unei lucrări de polemică unde am fi atacat falsurile, concluziile greşite, lipsa de mărturii şi alte neajunsuri ale teoriei oficiale. În acest caz lucrarea putea să ia proporţii exagerate şi nejustificate, rămânând totodată neelucidat mersul general al evenimentelor şi proceselor istorice din epocă, adică schema generală a procesului de etnogeneză românească. De aceea, am ales pentru acest studiu un stil combinat: ca bază se propune o schiţă privind istoria românilor în secolele I–XIV, iar momentelor cheie am căutat să le dau o argumentare suplimentară.

Totodată, autorul este conştient de faptul că problemele abordate necesită o argumentare mult mai convingătoare, că multe momente necesită o concretizare şi dezvoltare în continuare. Or scopul major al lucrării date este tocmai de a pune în circuitul ştiinţific aceste puncte de vedere pentru a porni discuţii, care în cele din urmă ar duce la cercetări vaste şi fundamentale în problemă.

Un singur neam
de la munții Caucaz până la Peninsula Apenină

(secolul I – mijlocul secolului al V-lea).

După cum am menționat deja, una din ideile fundamentale ale teoriei etnogenezei românilor în versiunea istoriografiei noastre vizează războaiele daco-romane, cucerirea· Daciei și, finalizarea acestui proces – romanizarea dacilor. Or și la acest capitol concret se impun un șir de precizări și întrebări.

► Mai întâi vom constata un adevăr cunoscut că dacii erau un popor destul de numeros și populau un teritoriu foarte vast – dintre Dunărea de Mijloc, Nipru și chiar Marea Azov. A se vedea în acest sens mărturiile istorice:

- ♦ **Ptolemaeus –** scria că *țărmul, de la gura cea mai de nord a Dunării până la vărsarea fluviului Borysthenes și în interiorul teritoriului până la râul Hierassus, este locuit de carpi (daci –* n.n.*)*[1];
- ♦ **Marcianus din Heracleea Pontică** – arată că *Dacia se întinde de la Carpați până la Nipru*[2]
- ♦ **Ștefan din Bizanț** – afirmă că *Dacia este o țară aproape de Nipru*[3];
- ♦ **Isidor din Sevilla –** *plasează Dacia între Germania și Marea Azov*[4]
- ♦ **Vasile Pârvan**, analizând rezultatele săpăturilor arheologice, constată că *elemente thraco-getice se găsesc dincolo de Nipru chiar până la Caucaz*[5], etc.

► Vom constata, de asemenea, că provincia romană Dacia, cuprinsă între Carpații de Sud și Dunărea de Jos, constituia cel mult a 10-a parte din tot teritoriul ocupat de daci, ceea ce înseamnă că

majoritatea absolută a dacilor nu au intrat în componența Imperiului Roman. De aici rezultă fireasca întrebare: cum putea fi romanizat acest popor, cu o civilizație destul de avansată și într-un interval de timp relativ redus. Nici chiar dacii din Dacia romană nu puteau fi asimilați într-un răstimp de aproximativ 165 ani.

Acest lucru este confirmat de istoria multor popoare aflate sub stăpânire străină sute de ani în șir, în condiții mult mai propice pentru asimilare, dar care și-au păstrat, totuși, identitatea națională. Istoria nu cunoaște nici un caz ca un popor relativ numeros să fie asimilat într-un termen atât de scurt.

► Nici un izvor scris nu arată că limba geto-dacilor era deosebită de cea a romanilor; din contra, unii autori vorbesc despre o limbă comună pe înțelesul ambelor comunități:

♦ marele poet **Ovidius** a scris versuri în limba geților, menționând că a făcut acest lucru organizând cuvintele barbare după regulile limbii latine[6];

♦ **Priscus Panites** spunea că *goții (geții* n.n.*) vorbesc aceeași limbă cu italienii*[7]

* * *

Așadar, la începutul mileniului I e.n. pe imensul teritoriu cuprins între munții Caucaz și Peninsula Apenină locuia un singur neam, destul de numeros, dar divizat în mai multe ramificații romani, iliri, traci, geto/daci, etc., fărâmițați, la rândul lor, în formațiuni statale și prestatale, uniuni de triburi mai mari sau mai mici. Fiecare comunitate, însă, avea propriul nume, provenit de la denumiri de cetăți, râuri, îndeletniciri, de la nume de conducători ș.a. care deseori se schimbau odată cu modificarea circumstanțelor dătătoare de nume. Astfel, aceeași comunitate în diferite perioade istorice (decenii, secole) și în diferite zone putea fi numită în mod diferit.

La începutul erei noastre acest neam era fărâmițat nu numai politic, dar și sub aspectul ocupațiilor, structurii sociale, credințelor,

etc. Unii se ocupau cu agricultura, alţii erau crescători de vite; unii trăiau decenii, secole întregi în sate şi oraşe, alţii erau nomazi şi trăiau în căruţe şi corturi; unii credeau în zeii Marte şi Jupiter, alţii în Zamolxis şi Ares. Ceea ce îi lega pe toţi şi îi făcea să conştientizeze că au aceleaşi rădăcini şi sunt de un neam era limba vorbită, care, în pofida deosebirilor privind modul de trai, mijloacele de producere, obiectele de uz casnic etc., era înţeleasă de toţi, indiferent de regiunea în care locuiau.

Unul dintre aceste neamuri, care locuia în partea de apus, pe Peninsula Apenină, şi care se numea ***romani***, după numele oraşului Roma, avea la început de mileniu un stat dezvoltat şi destul de puternic, un imperiu chiar – Imperiul Roman.

Romanii aveau pretenţia de a fi stăpânitori nu numai peste neamuri străine, dar şi peste cei mai apropiaţi dintre consângenii lor – peste traco-ilirii din Balcani. În anul 46 e.n. Imperiul Roman reuşeşte să lichideze ultimul regat trac, astfel Balcanii în totalitate ajung sub controlul Romei. Romanii deseori îşi încrucişau săbiile şi cu o altă comunitate înrudită geto-dacii, care erau cea mai numeroasă ramificaţie a acestui neam şi stăpâneau, după cum s-a văzut, întreg teritoriul dintre Dunărea de Mijloc şi munţii Caucaz. Geto-dacii se împărţeau şi ei în ***geţi agricultori*** şi ***geţi nomazi***. Primii populau câmpiile şi munţii dintre Dunărea de Mijloc şi Nipru, ceilalţi – stepele dintre Nipru şi Caucaz. Atât unii cât şi alţii erau iarăşi divizaţi, la rândul lor, în numeroase comunităţi care permanent luptau între ele.

Romanii, care se considerau mai superiori, îi numeau pe toţi aceştia ***"barbari"*** sau ***"sciţi"***

După ce i-au supus pe *traco-iliri*, în urma mai multor războaie, la începutul secolului al II-lea romanii reuşesc să-i învingă şi pe *geto-dacii din Carpaţi* conduşi de Decebal. La nord de Dunăre, între Carpaţii de Sud şi Dunărea de Jos, a fost creată provincia romană numită *Dacia*. Ceilalţi geto-daci din inima Carpaţilor, susţinuţi de confraţii lor de la răsărit, au continuat să lupte împotriva romanilor. Spre mijlocul secolului al III-lea, cei mai puternici între geţii dintre Tisa şi Nistru devin *carpii*. Unind în jurul lor mai multe comunităţi getice, aceştia întreprind incursiuni atât în colonia romană Dacia, cât

şi peste Dunăre – în Moesia, Tracia, Iliria şi Panonia. Romanii sunt nevoiţi să-i recunoască pe confraţii lor ca federaţi (aliaţi) ai imperiului, plătindu-le anual o anumită sumă de bani. Pentru ca teritoriul roman să nu fie devastat împăraţii romani plăteau un anumit tribut şi geţilor din stepele de la nord de Marea Neagră. Totodată, Imperiul Roman duce o politică de învrăjbire şi fărâmiţare cât mai pronunţată între comunităţile geţilor. Deseori ei plăteau unor comunităţi mai mult, altor mai puţin, cu unele încheiau alianţe, iar cu altele le rupeau etc. Cu toate acestea, hotarele imperiului erau atacate permanent ba de unii geţi, ba de alţii. Astfel, în anul 249, sub pretextul că romanii au încetat să le mai plătească suma de bani convenită anterior, carpii, în fruntea mai multor comunităţi getice, pun stăpânire pe provincia Dacia şi pustiesc regiunile de pe malul drept al Dunării. În aceste lupte, în anul 251, cade împăratul Decius[8]

Geţilor din regiunea Carpaţilor li se alătură ***geţii dintre Nistru şi Nipru***.

În anul 262 trupele ***geţilor*** şi ***sarmaţilor*** (o ramură mare a aceluiaşi neam, care popula toată întinderea dintre Dunărea de Mijloc, Vistula şi cursul superior al Niprului şi din care mai târziu se constituie comunitatea *slavilor*) pustiesc Tracia şi Macedonia. Corăbiile lor ajung până la oraşele de pe litoralul asiatic al Mării Egee. Văzând succesele confraţilor lor, spre Dunăre se îndreaptă şi ***geţii răsăriteni de lângă Marea Azov***. Câţiva ani mai târziu, flota unită a geţilor, în număr de peste 1200 vase (aproximativ 300 000 oameni), incendiind oraşele romane de pe litoralul de apus al Mării Negre, trece în Marea Egee şi atacă localităţile din Grecia. Balcanii cad pradă trupelor getice.

Romanii, la rândul lor, concentrează forţe considerabile, dar mai ales ajutaţi de ciuma şi foametea ce bântuia în rândurile geţilor, reuşesc să-i împingă pe aceştia spre Dunăre. Treptat, cea mai mare parte a geţilor care luaseră parte în campanie a fost nimicită sau prefăcută în robi[9]

Un rol important în zdrobirea geţilor l-a avut Aurelian comandantul cavaleriei romane, care şi el se trăgea din neamul carpilor.

Aici e cazul să menţionăm faptul că spre mijlocul secolului al III-lea rolul principal în armata romană îl jucau nu italicii, ci tracii, ilirii şi geto-dacii. Centrul militar, cultural şi chiar economic al imperiului începe a se deplasa spre răsărit.

În anul 270, Aurelian, susţinut de conaţionalii săi, de legiunile din partea de răsărit a imperiului, este ales împărat. În această postură el întreprinde mai multe campanii militare împotriva germanilor, perşilor, sarmaţilor şi chiar a geţilor. Reuşeşte să restabilească unitatea teritorială şi politică a imperiului, care începuse a se destrăma, fapt pentru care în Roma în anul 274 el este numit „restaurator al universului"[10]

Pornind, în anul 272, împotriva autoproclamatului regat din Palmira care încerca să iasă din componenţa Imperiului Roman, Aurelian ia cu dânsul şi legiunile din Dacia romană, iar pe funcţionarii şi colonii de acolo îi transferă pe malul drept al Dunării în Moesia, pe teritoriul cuprins între Dunăre, Morava de Vest, Drina şi oraşul Vukovar de azi (şi nu pe malul drept al Dunării de Jos, pe teritoriul Bulgariei de azi, după cum afirmă unii istorici). Ca rezultat, pentru o perioadă de 10–15 ani teritoriul dintre Carpaţii de Sud şi Dunărea de Jos, adică teritoriul coloniei romane Dacia, practic rămâne puţin populat. La aceasta au contribuit mult şi războaiele frecvente dintre geţi şi romani, întrucât pe aici spre nord şi nord-est treceau legiunile romane, iar spre sud şi sud-vest trupele geţilor. Astfel, provincia Dacia, rămânând de jure un teritoriu al imperiului, de facto nu mai era controlat de romani. De aici nu se mai strângeau impozite, deoarece nu era de la cine să fie strânse; aici nu se mai construiau tabere staţionare pentru unităţi militare, deoarece acestea nu aveau pe cine păzi şi nu puteau fi asigurate permanent cu cele necesare.

Aşadar, şi după anul 272 Dacia a rămas provincie romană. Mai mult chiar, ceva mai târziu stăpânirea romană de pe malul stâng al Dunării de Jos se extinde. În anul 277 împăratul Prob trece Dunărea şi-i învinge pe geţii numiţi *bastarni*, care locuiau pe teritoriul dintre Dunăre şi Nistru, pe malul Mării Negre[11] Pe timpul lui Diocleţian, prin anii 285–297, este supusă şi cea mai mare parte a carpilor[12], care au condus lupta geto-dacilor din stânga Dunării împotriva romanilor

mai multe decenii la rând. Hotarele imperiului se extind de-a lungul Mării Negre până la Nistru. Teritoriul dintre Dunăre, Carpații de Sud și râul Argeș sau Ialomița este inclus în componența provinciei Dacia, care la această dată cuprindea și teritorii din dreapta Dunării. Iar pământurile dintre Argeș sau Ialomița, Dunăre și Nistru au fost incluse în componența unității teritorial-administrative numite Sciția Mică, care mai cuprindea și o parte a teritoriului din dreapta Dunării de Jos. Drept rezultat, unitățile militare romane în marea lor majoritate sunt completate cu geți atât din dreapta, cât și din stânga Dunării. Totodată crește ponderea și rolul geților nu numai în armata romană, ci și în stat. Italicii care sute de ani au fost primii între popoarele înrudite, adică printre iliri, traci și geți, cedează acum pozițiile. O asemenea situație, probabil, l-a și făcut pe împăratul Galerius (306–311), el însuși de origine dac, să declare la începutul domniei sale că este dușmanul numelui de roman și că ar vrea să schimbe titlul *Imperiului Roman* în ***Imperiul Dac***[13]

Războaiele interne între împărații legitimi și cei autoproclamați au dus în primele două decenii ale secolului al IV-lea la slăbirea controlului din partea imperiului asupra geților din nordul Mării Negre. Aceștia devin, practic, stăpâni asupra întregului teritoriu din stânga Dunării, inclusiv și asupra fostei colonii Dacia. Mai mult ca atât, împărații din Constantinopol, ca să fie scutiți de invaziile geților, se văd iarăși nevoiți să plătească acestora an de an tribut în bani[14]

Peste puțin timp, însă, la sfârșitul anilor 20 – începutul anilor 30 ai secolului al IV-lea, între triburile getice începe un război fratricid, sângeros și istovitor, după cum mărturisesc unele izvoare scrise, pus la cale de către Constantin cel Mare[15] În urma acestui măcel bizantinienii nu numai că obțin anularea plăților pe care le achitau anual geto-dacilor, ci preiau chiar controlul asupra unei părți din teritoriul lor.

Extinderea puterii imperiului asupra pământurilor din stânga Dunării, slăbirea militară a geților a oferit lui Constantin la începutul secolului al IV-lea posibilitatea să reconstruiască unele fortărețe de pe malul stâng și chiar să construiască un nou pod din piatră peste Dunăre. Siguranța că hotarele de aici sunt inviolabile, că nu există un pericol real dinspre stepele de la nord de Marea Neagră îi permit aces-

tuia să transfere capitala imperiului în oraşul Bizanţ, situat pe malul european al strâmtorii Bosfor, numit cu această ocazie Constantinopol.

Pentru o anumită perioadă confruntările militare în stânga Dunării au încetat, fapt ce a permis geto-dacilor să-şi restabilească viaţa economică şi culturală. Despre aceasta ne vorbesc rezultatele săpăturilor arheologice. Geto-dacii construiesc noi clădiri, biserici, fondează noi sate, reconstruiesc oraşele Alba Iulia, Obreja, Spălnaca (jud. Alba), Arad, Felnac, Arad-Vladimirescu (jud. Arad), Biharea, Cociuba Mare, Curtuiuşeni, Ghenetea, Oradea (jud. Bihor), Archiud, Galaţii Bistriţei, Ocniţa (jud. Bistriţa) ş. a.[16] Un argument important că pe aceste teritorii se trăia o viaţă intensă îl constituie mormintele strămoşilor ce se întâlnesc în foarte multe locuri.

Odată cu recunoaşterea de către Constantin a creştinismului drept religie oficială a statului, începe răspândirea ei şi mai intensă în rândurile geto-dacilor. Printre cei mai activi apostoli ai religiei creştine sunt cunoscuţii episcopi Nichita şi Ulfila. Episcopul Ulfila din Dacia participă în anul 343 la Sinodul de la Serdica. Acesta, după cum mărturisesc istoricii timpului, devenind episcop al geţilor a inventat literele gotice (getice) şi a tălmăcit scrierile sfinte în limba getică. Cu toate acestea, răspândirea religiei creştine printre geţi întâmpina anumite greutăţi. Majoritatea dintre băştinaşi, dar mai ales dintre geţii de la răsărit de Nipru, rămâneau fideli religiei lor vechi cu credinţa în zeii Zamolxis şi Ares.

Mai mult chiar, în anii 60–70 ai secolului al IV-lea, fiind nemulţumiţi de răspândirea religiei creştine în rândurile geţilor, conducătorii acestora (printre ei s-au evidenţiat **Atanaricus,** ***regele tervingilor***, *care locuiau între Carpaţi şi Nistru* şi **Ingur (Vingur, Uingur),**[17] după cum dovedesc izvoarele istorice, ***regele geţilor dintre râurile Don şi Cubani***), au declanşat persecuţii în masă împotriva creştinilor şi mai cu seamă împotriva propăvăduitorilor noii religii.

În această perioadă o mare parte din geţii încreştinaţi au murit ca martiri, refuzând să se dezică de Hristos.

Tot atunci ***geţii-unguri*** (de la *Uingur, Ingur, Vingur*) năvălesc asupra ***vidinilor, gelonilor, agatârşilor*** – geţi care locuiau între râul

Cubani şi munţii Caucaz şi care de aflau sub stăpânirea ***geţilor-alani***. Într-o perioadă de timp destul de scurtă, *geţii de lângă Caucaz* fie că au fost supuşi de către *geţii-unguri*, fie că au fost nevoiţi să încheie cu aceştia o alianţă militară. În situaţia creată geţii-alani sunt impuşi să accepte crearea unei noi formaţiuni politico-militare în care dominau *geţii-unguri*.

Unindu-şi astfel forţele, *geţii dintre Don şi munţii Caucaz* devin destul de puternici şi militanţi. Trec strâmtoarea Kerci şi într-un timp foarte scurt pun stăpânire pe teritoriul *geţilor dintre Nipru şi Don* (***ostrogoţilor***)[18] La momentul dat aceste pământuri erau controlate de ***greuthungi*** – *o uniune de triburi getice aşezate între Nistru şi Nipru*, în frunte cu regele lor Ermenar, care până atunci erau consideraţi de bizantinieni ca cei mai puternici dintre geţi. Ermenar nu a putut opune rezistenţă geţilor veniţi pe neaşteptate din răsărit şi îşi pune capăt zilelor, iar nepotul acestuia, Vithericus, fiind încă copil, la sfatul comandanţilor, se retrage spre apus şi se adresează împăratului din Constantinopol cu rugămintea de a fi primit sub ocrotirea lui.

Această nouă situaţie îi pune în gardă pe bizantinieni. Ei nu ştiau ce reprezintă în realitate forţele care veneau dinspre Don şi Caucaz, din ce neamuri sunt alcătuite. Auzind de la refugiaţi că ei îi numesc pe nomazi *unguri* (în latină *„hunguri”*) au hotărât că aceştia sunt din neamul *hunilor* (neam turcic care pustiise Asia Centrală şi la acel moment se afla în stepele din nordul Mării Caspice, nu departe de unde s-au pornit geţii răsăriteni) şi, deci, au început să-i numească ***“huni”*** Peste puţin timp, când aceste triburi au ajuns la Dunăre bizantinienii şi-au dat seama că cei care veneau cu război nu sunt altcineva decât aceiaşi *geţi*, mai exact o ramură aparte a geţilor, şi au început să-i numească ***masageţi***, adică geţi puternici. Întrucât, însă, numele de *huni* se răspândise mult prea repede în mijlocul populaţiei (ca şi orice veste despre vreun mare pericol), el a şi prins cel mai repede rădăcini, cu toate că se folosea uneori şi numele de *„sciţi”* (după cum s-a menţionat mai sus, deseori romanii îi numeau aşa pe toţi *geţii*). Noi, însă, nu vom repeta această confuzie care a dus, la rândul ei, la confuzii şi mai mari în tălmăcirea istoriei, îi vom numi pe *geţii răsăriteni* aşa cum erau în realitate – ***geţii-unguri***.

Aşadar, *geţii-unguri,* urmărindu-i pe *geţii din nordul Mării Negre,* s-au apropiat de Nistru, de teritoriul *tervingilor*, conduşi de Atanaricus. Acesta a încercat să se opună, dar a fost înfrânt. O parte din tervingi se retrage spre Dunăre, sperând de asemenea la ajutorul bizantinienilor, o altă parte, în frunte cu Atanaricus, trece Carpaţii şi se refugiază la fraţii lor de acolo.

După mai multe negocieri împăratul Valens din Constantinopol permite trecerea Dunării atât geţilor lui Vithericus, cât şi celor veniţi de la Atanaricus. *Geţii dintre Nipru şi Carpaţi*, care până acum erau cunoscuţi sub diferite nume – ***greutungi***, ***tervingi***, ***taifali***, ***victofali***, ***peucini*** ş.a., acum practic nu mai pot fi deosebiţi după triburi, din care cauză bizantinienii încep să-i numească pe toţi „***goţi***"

► Cu adevărat, **triburile numite de către bizantinieni** ***goţi*** **în realitate erau** ***geţi.***

Aceasta ne-o dovedesc destul de clar izvoarele scrise ale timpului.

♦.Astfel, autorul lucrării „*Istoria împăraţilor*" menţiona după anul 394 că ***„goţii ... sunt numiţi şi geţi"***[19]

♦.Acelaşi lucru îl afirmă la începutul secolului al V-lea în „*Istorii împotriva păgânilor*" şi istoricul Orosius. ***„Geţii aceia*** – spune el, – ***care acum sunt numiţi goţi...au intrat...cu toate forţele lor în provinciile romane"***[20]

♦.La fel de clar vorbeşte despre aceasta şi Philostorgios (368–425) în „*Istoria bisericească*", unde spune: ***„Sciţii de dincolo de Istru pe care cei vechi îi numeau geţi, iar cei de acum îi numesc goţi"***[21], au trecut pe teritoriul roman.

♦.De faptul că anume în această perioadă *geţii* de la nordul Dunării încep a se numi *"goţi",* ne vorbeşte Synesios, care trăieşte la răscrucea sec. IV-V: ***„Aceştia (geţii şi masageţii) ... care obişnuiesc să-şi pună alt nume, ba chiar unii dintre ei îşi schimbă trăsăturile feţei printr-o anumită dibăcie, ca să pară că s-a născut din pământ un neam nou şi îngrozitor... Ei trec Istrul şi cer plată pentru pacea pe care ne-o îngăduie"***[22]

♦.Cel mai argumentat şi convingător privind realitatea că *goţii* sunt *geţi* (mai exact, o ramură mare a geţilor) ne vorbeşte chiar istoricul got Iordanes. În lucrarea sa fundamentală, unde descrie istoria dacilor, alanilor, gepizilor, vandalilor ş. a. şi care se numea „*Getica*", spunea: ***„despre care geţi am arătat mai sus că sunt goţi"***[23].

♦.Ca argument în favoarea acestei teze sunt şi relatările lui Procopius din Caesarea. În lucrarea „*Despre războaie*", scrisă la mijlocul secolului al VI-lea, el arată că: ***„neamurile gotice erau şi sunt şi astăzi multe la număr şi deosebite unele de altele... Altădată li se spuneau sarmaţi şi melanhleni, iar unii îi numeau neamuri getice"***[24]

♦.Tot atunci la mijlocul secolului al VI-lea, Ioan din Lidia în tratatul sau "*Despre luni*" confirma acelaşi lucru: ***"goţii sunt geţi"***[25]

♦.Apoi Isidor din Sevilla (prima jumătate a secolului al VII-lea) menţiona: ***„cei vechi i-au numit mai mult geţi decât goţi, neam tare şi foarte puternic, înalt prin statura corpurilor, îngrozitor prin felul armelor"***[26]

În aceeaşi lucrare, „Etimologii", acesta spune: ***„dacii au fost mlădiţe ale goţilor şi se crede că s-au numit daci ca dagi, fiindcă s-au născut din neamul goţilor"***[27]

Aşadar, autorii de atunci ne arătau destul de clar – cu numele de **"get"** sau **"got"** era numită una şi aceeaşi comunitate de oameni.

Acest adevăr este confirmat şi de alte mărturii. În unele lucrări, anumite evenimente, fapte sunt descrise cu referinţă la ***goţi***, iar în altele ca referitoare la ***geţi***.

Bunăoară, în unele lucrări de epocă se vorbea că împăratul Decius a căzut în luptă împotriva *goţilor*, că Constantin cel Mare i-a înfrânt pe *goţi*, că Ulfila era episcopul *goţilor*, pe când în alte izvoare istorice se arată că toate aceste evenimente s-au întâmplat cu *geţii*. De exemplu, Eusebius din Caesarea (260–340) scria că Decius a fost omorât de *geţi*[28], iar împăratul Iulian (331–363) arăta că Constantin cel Mare a luptat cu *geţii*[29] *Geţi* sunt numiţi cei din stânga Dunării de către Claudis Claudianus (sec. IV–V)[30] Tot despre *geţi* ne vorbeşte Hieronymus (345–420) atunci când descrie procesul de încreştinare a populaţiei dintre Dunăre şi Nipru. "*Clima rece a Sciţei*, – scria acesta, – *se încinge de dogoarea credinţei, armata roşcată şi blondă a geţilor înconjoară cortul bisericilor*"[31]

Şirul de argumente în acest sens poate fi continuat, însă concluzia ce rezultă din ele este aceeaşi – **geţii** care au trecut Dunărea în anii 70 ai secolului al IV-lea încep a fi numiţi de bizantinieni **goţi**.

Aşadar, majoritatea covârşitoare a *geţilor dintre Nipru şi Carpaţi,* impuşi de situaţie, într-un număr destul de mare, trec Dunărea şi se aşază pe teritoriul imperiului, unde chiar din primele zile au

fost nevoiţi să înfrunte un şir de greutăţi, mai ales foametea provocată de funcţionarii bizantinieni. Aceştia profitau de lipsa de alimente şi ridicau excesiv preţurile la produse. Se întâmplau cazuri când părinţii, pentru a-şi salva copiii se vindeau în robie, sau îşi vindeau unii copii ca să-i salveze pe alţii. Nemulţumiţi de situaţia creată, geţii se răscoală. În lupta împotriva bizantinienilor ei recurg la ajutorul geţilor-unguri ce ajunseseră la Dunăre. În scurt timp geţii devin stăpâni pe cea mai mare parte din Tracia. Drept răspuns, împăratul Valens mobilizează forţe importante, dar în lupta hotărâtoare din anul 378 trupele bizantiniene sunt înfrânte, iar însuşi Valens îşi găseşte moartea. După aceasta geţii ocupă noi teritorii în Balcani.

Fiind speriaţi de-a binelea, bizantinienii adună trupe din toate colţurile imperiului. Peste vreo câţiva ani geţii încep a fi strâmtoraţi şi împinşi spre Dunăre. La slăbirea puterii geţilor au contribuit mult şi neînţelegerile interne. Astfel, în anul 383, în urma unor asemenea confruntări, regele Atanaricus, care se afla în Carpaţi, este nevoit să se refugieze în Constantinopol. Toţi geţii aflaţi sub conducerea lui devin federaţi ai imperiului. Geţii sunt lăsaţi să trăiască în Tracia şi Dacia, adică pe ambele maluri ale Dunării de Jos.

Spre sfârşitul secolului al IV-lea împăratul Teodosiu reuşeşte să pricinuiască *geţilor-unguri* câteva înfrângeri destul de serioase. Între timp, *geţii din imperiu*, în anul 397, îl proclamă pe conducătorul lor *Alaric* rege. Implicat în lupta pentru putere între cei doi împăraţi (*Arcadie* din partea de Răsărit a imperiului şi *Onoriu* din cea de Apus), acesta îşi îndreaptă consângenii săi spre Apus, spre Italia, unde, în anul 401, încearcă să ocupe oraşul Roma. Onoriu, însă, reuşeşte să-l atragă pe Alaric de partea sa şi astfel îi întoarce pe geţi spre Răsărit, unde aceştia pun stăpânire pe Iliria (teritoriul cuprins între Marea Adriatică, Dunăre şi râul Morava din Serbia).

La începutul secolului al V-lea Dunărea de Jos era trecută rar de trupele *geţilor-unguri*, cauza fiind nu atât puterea imperiului, cât frământările din interiorul acestui neam. În anii 30 situaţia se schimbă când conducerea asupra tuturor triburilor din regiunea Carpaţilor trece în mâinile fraţilor ***Atilla*** şi ***Bleda***. Relaţiile dintre Imperiul Roman de Răsărit şi cei care se aflau la nord de Dunăre devin tot mai tensionate.

Acumulând noi forțe, dar mai ales completându-și rândurile cu geții locali, *geții-unguri* reîncep incursiunile asupra imperiului.

O parte dintre supușii lui Atilla, mai ales din rândurile foștilor conducători de triburi, nemulțumiți de situația în care au nimerit, fugeau peste Dunăre, unde cereau azil. Unii dintre ei ajungeau chiar până la Constantinopol.

După un anumit timp, mai ales după ce a reușit să preia controlul asupra celei mai mari părți a geților locali și a sarmaților, Atilla cere împăratului bizantinian să nu-i primească pe fugari, iar pe cei aflați pe teritoriului imperiului să-i retrocedeze. Împăratul ezită, încearcă să se împotrivească. Între imperiu și Atilla se conturează un conflict de proporții. În anul 442 trupele *geto-ungare* trec Dunărea și încep să prade Iliria și Tracia. Împăratul încearcă să satisfacă cerințele lui Atilla, are loc un schimb intens de misiuni diplomatice, dar era târziu. *Geto-ungurii*, simțind slăbiciunea imperiului, au continuat să înainteze. În mâinile lor trece întreg teritoriul dintre Dunărea de Mijloc și râul Sava. Ei reușesc să preia controlul și asupra unei fâșii de pământ destul de mare de pe malul drept al acestui râu. Teritoriul stăpânit de Atilla se întindea de la Marea Adriatică până la râul Don și Caucazul de Nord.

► Aici am dori să aducem un argument în favoarea tezei expuse mai sus precum că ***geții-unguri*** (adică, *geții numiți de bizantinieni* ***"huni"***) și ***romanii*** erau de același neam și vorbeau, practic, aceeași limbă. Astfel, istoricul și diplomatul bizantinian *Priscus Panites*, aflându-se la curtea lui Atilla ca membru al unei misiuni diplomatice, menționa că ***„sciții sunt amestecați și pe lângă limba lor barbară caută să vorbească sau limba hunilor, sau a goților, sau a ausonilor*** (a *italicilor* – n.n.), ***atunci când unii dintre dânșii au de-a face cu romanii*** (*bizantinienii,* care vorbeau și limba latină – n.n.)" [32]

Așadar, *geto-ungurii*, acumulând forțe destule, s-au simțit în putere să înainteze cerințe nu numai împăratului din Constantinopol, ci și regilor din Europa Centrală. La mijlocul secolului al V-lea ei pornesc spre Italia. În scurt timp pustiesc o bună parte din Europa Centrală și de Vest.

După moartea lui Atilla, în anul 453, în rândurile *geto-ungurilor* încep certurile. Triburile *geților-gepizi*, în frunte cu Ardaric, n-au mai dorit să se supună feciorilor lui Atilla. Susținuți de alți geți, ei se răscoală și în urma unor lupte destul de sângeroase îi înving pe *geții-unguri* punând astfel capăt existenței formațiunii statale a lui Atilla. Din cauza rivalităților reciproce comunitățile *geto-dacilor*, a *geto-ungurilor* și a *slavilor*, fiecare în parte, încearcă să capete sprijinul împăratului din Constantinopol. Unii dintre ei chiar cer permisiunea de a se stabili cu traiul pe teritoriul imperiului. Noua situație îi aranja întru totul pe bizantinieni. Aceștia, fără a pierde nici un ostaș, fără a depune vreun efort s-au pomenit în prag cu mulți *geto-unguri* și *geți de la nord de Dunăre*, care nu demult, fiind împreună, erau teama Europei, iar acum rugându-se fiecare în parte să fie ajutați.

Împăratul permite unora dintre ei să se așeze în Panonia și în Moesia Superioară. *Geto-gepizii* au continuat să locuiască în Carpați. Cea mai mare parte de *geto-unguri* s-a îndreptat spre stepele din jurul Mării Azov, „spre locurile lor de baștină"

Analizând campania militară a *geților-unguri* spre apus și dominația lor într-un interval de timp relativ mic asupra celorlalți geți din tot spațiul Marea Adriatică – munții Caucaz, putem conchide că getul Atilla este unul din rarii conducători care a încercat să-i unească pe toți geții într-o singură formațiune statală. Anume în această mică perioadă de dominație a geților-unguri au fost măcinate numeroasele triburi getice (conform mărturiilor lui Orosius, peste 50 de triburi[33]) aflate în permanentă ceartă și s-au creat comunități getice mai compacte, stăpânitoare peste teritorii mult mai mari, în care deosebirile economice, culturale și chiar politice au fost reduse considerabil. Astfel fusese făcut un pas mare spre realizarea unității naționale a tuturor geților. Cu părere de rău, acest proces după moartea lui Atilla nu a fost continuat.

* * *

În anii 469–470 *geții din Panonia* trec Dunărea şi pun stăpânire peste teritoriul dintre Dunăre şi Tisa, inclusiv şi peste oraşul Singidunum. Bizantinienii îi recunosc ca federați. Mai târziu, în anul 488, geții din Dacia, de pe malul drept al Dunării şi Panonia pleacă în Italia unde se aşează printre geții de acolo.

La acea vreme, *geții* numiți în continuare de către bizantinieni *"goți"*, în mişcarea lor spre apus, reuşiseră să pună stăpânire pe teritoriile de azi ale Italiei, Franței, Spaniei şi Portugaliei. Venind încoace şi contopindu-se cu populația băştinaşă, ei au dat naştere unor noi popoare – italienii, francezii, spaniolii şi portughezii.

NOTE

1. V Pârvan, **Getica**, Chişinău, 1992, p. 144.
2. Marcianus din Heracleea Pontică, **Periplu** // *Izvoarele istoriei României*, vol. II, Bucureşti, 1970, p. 171.
3. Ştefan din Bizanț, **Nume de popoare** // *Izvoarele istoriei României*, vol. II, p. 339.
4. Isidor din Sevilla, **Etimologii în XX de cărți** *Izvoarele istoriei României*, vol. II, p. 577.
5. V Pârvan, **op.cit.**, p. 146.
6. **Ibidem**, p. 97
7. Priscus Panites, **Despre soliile romanilor la cei de alt neam** // *Izvoarele istoriei României*, vol. II, p. 265.
8. Lactantius, **Despre felul în care au murit prigonitorii** // *Izvoarele istoriei României*, vol. II, p.5.
9. S. I. Kovaliov, **Istoria Rima**, L., 1986, p. 649.
10. **Ibidem**, p. 650.
11. **Scriitorii istoriei împăraților** *Izvoarele istoriei României*, vol. II, p.109; Iordanes, **Getica** // *Izvoarele istoriei României*, vol. II, p.419.
12. Iordan, **O proishojdenii i deianiah ghetov**, M., 1960, p.84.
13. Lactantius, **op. cit.**, p. 7.
14. Eusebius din Caesarea, **Viața împăratului Constantin** *Izvoarele istoriei României*, vol. II, p. 15.
15. Ioan din Antiohia, **Cronica** // *Izvoarele istoriei României*, vol. II, p. 355.

16. Nicolae Stoicescu, **O falsă problemă istorică discontinuitatea poporului român pe teritoriul strămoşesc**, Bucureşti, 1993, p. 221-222.

17. **Lista de mucenici goţi** // *Izvoarele istoriei României*, vol. II, p. 727

18. Iordanes, **op. cit.**, p. 427.

19. **Scriitorii istoriei împăraţilor**, p. 101.

20. Orosius, **Istorii împotriva păgânilor în şapte cărţi** // *Izvoarele istoriei României*, vol. II, p. 189.

21. Philostorgios, **Istoria bisericească** // *istoriei României*, vol. II, p. 201.

22. Synesios, **Cuvântare în faţa împăratului** // *Izvoarele istoriei României*, vol. II, p. 183.

23. Iordanes, **op. cit.**, p. 415.

24. Procopius din Caesarea, **Despre războaie** // *Izvoarele istoriei României*, vol. II, p. 435.

25. Ioanes Lydos, **Despre luni** // *Izvoarele istoriei României*, vol. II, p. 491.

26. Isidor din Sevilla, **op. cit.**, p. 575.

27. **Ibidem**.

28. Eusebius din Caesarea, **Constantin către sacra adunare** *Izvoarele istoriei României*, vol. II, p. 17.

29. Iulian, **Elogiul împăratului Constantius** // *Izvoarele istoriei României*, p. 31.

30. Claudius Claudianus, **Împotriva lui Rufinus**, cartea întâi // *Izvoarele istoriei României*, vol. II, p. 167-169.

31. Hieronymus, **Scrisori** // *Izvoarele istoriei României*, vol. II, p. 187

32. Priscus Panites, **op. cit.**, p. 265. Opinii referitor la faptul că aceşti *huni* sunt *geţi* au existat şi în evul mediu (*vezi în acest sens*: D.Cantemir, **Istoria moldo-vlahică** // *Opere complete*, IX, tomul I, Bucureşti, 1983, p. 153).

33. Orosius, **op.cit.**, p. 189.

Geții din Balcani și *geții* de la nord de Marea Neagră

(sfârşitul secolului al V-lea – sfârşitul secolului al VII-lea)

Aşadar, la sfârşitul secolului al V-lea numerosul neam al geţilor rămânea divizat în câteva mari comunităţi în frunte cu regii săi:

- comunităţile **geţilor din Europa de Apus** (numiţi greşit în istoriografie **"goţi"**);
- comunitatea **geţilor-gepizi din Carpaţi**;
- comunitatea **geţilor din Balcani**, în cea mai mare parte supusă înpăratului din Constantinopol;
- comunitatea **geţilor-unguri**, care după moartea lui Atilla s-au aşezat în stepele de la nord de Marea Neagră şi în jurul Mării Azov[1], numiţi în continuare de bizantinieni **"huni"** Geții-unguri, la rândul lor, erau împărțiți în câteva uniuni de triburi, printre care se evidenţiau două: ***utigurii*** (de la *ut-inguri* – n.n.) şi ***cotrigurii*** (de la *cotr-inguri* – n.n.). O parte neînsemnată dintre geţii-unguri, care n-a plecat spre răsărit, s-a aşezat în Balcani printre geţii de acolo[2]

Slăbirea geţilor, divizarea lor, certurile interne îi bucură mult pe bizantinieni şi pe slavi, care către această perioadă se constituiseră într-o comunitate deosebită de cea a geţilor, deşi se trăgeau din aceleaşi rădăcini.

Slavii se folosesc de faptul că teritoriul dintre Siret şi Nistru era practic abandonat, că aici rămăseseră un număr neînsemnat de geţi autohtoni, de geţi-gepizi, şi treptat încep a coborî în jos spre gurile Dunării, de unde întreprind incursiuni de jaf asupra Imperiului Roman de Răsărit, asupra geţilor din Balcani, incendiindule satele şi oraşele, omorându-i sau făcându-i robi.

În această perioadă geții-gepizi din Carpați și geții din Italia se slăbesc reciproc în războaie fratricide. După cum mărturisesc izvoarele timpului, deseori pe câmpul de luptă rămâneau zeci de mii de morți, regiuni întregi erau pârjolite, mii de oameni fugeau ba într-o parte, ba în alta pentru a scăpa de urgiile războaielor. Deseori geții-gepizi erau ajutați de geții-unguri, mai ales de geții-cotriguri. Astfel, geții continuau ca și mai înainte să se autodistrugă.

La începutul secolului al VI-lea acest proces se intețește. Pe lângă contradicțiile de ordin regional, economic, politic acum se mai adaugă și cele cu caracter religios.

În această perioadă se întărește regatul geților din Italia, ceea ce nu le convenea împăraților din Constantinopol. Venind la putere, Iustinian (527–565) se angajează într-un război de lungă durată și destul de costisitor împotriva Romei. Cu prețul a zeci, poate chiar sute de mii de vieți omenești, majoritatea dintre care erau geți, acesta reușește să preia controlul asupra Italiei. În timpul războiului, ca să-și asigure securitatea la nordul Dunării, Iustinian încheie alianță cu geții-gepizi, îndreptată împotriva slavilor și geților-unguri. Conducătorul geților-gepizi Mundus este numit comandant militar al prefecturii Iliria[3] Acesta în câteva lupte pricinuiește slavilor și geților-unguri pierderi considerabile și pe o perioadă de timp hotarele imperiului sunt lăsate în pace. Cu toate acestea, la sfârșitul anilor 40 ai secolului al VI-lea slavii reușesc totuși să preia controlul asupra teritoriului dintre Siret și Nistru.

La aceasta a contribuit probabil, ca de obicei, cearta dintre geții-cotriguri și greții-utiguri. În afară de *cotriguri* și *utiguri*, istoricii timpului mai amintesc de *geții-ulpizuri* și *geții-burugunzi*, iar după cum mărturisește istoricul Agathias, "*alții aveau și alte nume moștenite de la strămoși și încă uzitate*"[4]

În anul 558 geții-cotriguri traversează stepele de nord ale Mării Negre și năvălesc asupra Imperiului Roman. Pentru a-i opri și a-i impune să renunțe la aceste intenții, împăratul Iustinian recurge, cu ajutorul banilor și obiectelor de preț, la învrăjbirea conducătorilor geți[5] Într-adevăr, în anul 559 geții-cotriguri se ceartă cu geții-itiguri și se angajează într-un război fratricid destul de sângeros, care a slăbit considerabil ambele comunități. De această situație profită triburile

hazarilor, care la începutul anilor 60 pun stăpânire pe pământurile utigurilor (între Don şi Caucaz). Situaţia creată i-a impus pe ***avari*** – *o uniune de triburi getice dintre râul Cubani şi munţii Caucaz* – să treacă mai întâi în Crimeea, apoi în stepele de la nord de Marea Neagră. Aici, folosindu-se de faptul că cotrigurii erau răzleţiţi, supun. Mai apoi, împreună cu aceştia, la propunerea împăratului Iustinian, geto-avarii pornesc împotriva slavilor care se găseau între Carpaţi şi Nistru şi care, după cum s-a arătat mai sus, deseori săvârşeau incursiuni asupra imperiului. Iustinian le promite geto-avarilor că le va permite să se aşeze cu traiul în Tracia, dacă îi alungă pe slavi cât mai departe de hotarele imperiului. După ce slavii, în cea mai mare parte, au fost fie supuşi, fie alungaţi spre nord, împăratul Iustin, care în anul 565 îl înlocuieşte la tron pe Iustinian, le refuza geto-avarilor dreptul de a se aşeza în Tracia. Aceştia înconjoară munţii Carpaţi şi pleacă la franci, angajându-se în serviciul împăratului de acolo. Peste un an-doi, fiind refuzaţi şi de acesta, ei nu au unde se stabili practic cu traiul.

Tocmai atunci geto-longobarzii le propun ca împreună să-i bată pe geto-gepizi şi să le ia pământul şi bogăţiile[6] Geto-avarii, în speranţa de a-şi găsi un loc pentru a se aşeza cu traiul, cad de acord. Astfel, în anul 567, geto-avarii şi geto-longobarzii îi înfrâng pe geto-gepizi. La aceasta a contribuit şi Constantinopolul, fiindcă după înfrângerea geto-gepizilor teritoriul dintre Carpaţii de Sud, Dunăre şi Olt sau Argeş trece sub controlul imperiului şi este inclus în componenţa districtului Iliria. Geto-avarii, ca învingători, se stabilesc în Panonia de unde în anul 568 îi impun pe geto-longobarzi să plece cu totul. Acum întreaga Panonie aparţinea geto-avarilor şi supuşilor lor – slavilor şi geto-cotrigurilor.

Între timp, slavii din direcţia Niprului de Mijloc s-au întors pe teritoriul dintre Carpaţi şi Nistru şi încep iarăşi să atace hotarele imperiului. Împăraţii Constantinopolului, fiind antrenaţi în război împotriva Persiei şi neavând posibilitatea să ţină aici forţe militare importante, hotărăsc să recurgă din nou la ajutorul geto-avarilor. Pentru o anumită plată aceştia acceptă rugămintea împăratului. În anul 578, trec prin Dacia de-a lungul Dunării, ajung acolo unde se aflau slavii şi le pricinuiesc mari pierderi. Însă această victorie a adus câştig de cauză mai

mult geto-avarilor decât bizantinienilor. În primul rând, geto-avarii îi supun şi pe aceşti slavi, iar împreună cu geto-cotrigurii şi slavii din Panonia devin o forţă periculoasă chiar şi pentru imperiu; în al doilea rând, trecând pe teritoriul imperiului, geto-avarii s-au convins că în această parte practic lipsesc forţe militare (ele se aflau în Persia) şi deci nu era cine să le opună rezistenţă. Întărindu-şi forţele, geto-avarii încep să întreprindă incursiuni în teritoriul imperiului. În anul 580, după lupte înverşunate, este cucerit oraşul Sirmium, situat pe locul Belgradului de astăzi. Peste doi ani, în 582, geto-avarii atacă şi cuceresc mai multe oraşe de pe ambele maluri ale Dunării, printre care şi oraşul Singidunum din Dacia. Bizantinienii semnează un acord de pace prin care se obligă să le plătească geto-avarilor 80 mii bani-aur. În urma presiunilor din partea acestora, în anul 584, suma este ridicată la 100 mii[7]

Cu toate acestea, incursiunile geto-avarilor şi slavilor continuă. Destul de activi devin slavii de la gurile Dunării. Lupte cu succese alternante durează încă mult timp. În anul 600 între geto-avari şi bizantinieni este semnat un nou tratat de pace, în conformitate cu care Dunărea este recunoscută ca râu de hotar[8]

În anii următori, de această situaţie au profitat slavii de la Dunărea de Jos. Ei înaintează de-a lungul malului stâng al Dunării şi ajung până acolo unde Dunărea se întâlneşte cu Carpaţii. Înaintând de-a lungul malului stâng al Dunării, slavii s-au aşezat cu traiul nu numai aici, ci şi în bazinele multor râuri ce duc spre inima Carpaţilor. Venind în contact cu populaţia de aici, ei traduc din limba populaţiei băştinaţe în limba slavă numiri de munţi, râuri, localităţi etc, unele dintre care au rămas în uz până azi.

Geto-gepizii nimerind în componenţa formaţiunii statale a geto-avarilor, au fost impuşi să plătească bir şi să îndeplinească anumite prestaţii. Geto-avarii nu erau numeroşi, forţele lor militare erau alcătuite în majoritate din slavi şi geto-cotriguri. Birul îl strângeau detaşamentele slavilor, în frunte cu conducători numiţi *voievozi*. Pe măsura contopirii geto-avarilor, geto-cotrigurilor cu geto-gepizii (iar acest proces a durat mai mult de 200 ani) funcţiile de voievod încep a fi îndeplinite de înseşi căpeteniile geto-gepizilor. Cu timpul acest cuvânt s-a încetăţenit atât de mult în limba băştinaşilor încât

conducătorii lor militari de diferite ranguri au început a fi numiţi *voievozi*.

În pofida acordului încheiat cu împăratul din Constantinopol, geto-avarii împreună cu supuşii lor, şi după anul 600 trec deseori Dunărea şi pricinuiesc pierderi considerabile Imperiului Roman de Răsărit. Cel mai mult sufereau însă geţii de aici, fiind mai aproape, pe când grecii trăiau mai departe şi se alegeau cu perderi mult mai mici.

În anul 630 hanul geto-avarilor moare (aici menţionăm, că geto-avarii care în anumite perioade s-au aflat în supunerea neamurilor turcice şi au trăit alături sute de ani au împrumutat de la ei numele de *han*) şi între geto-avari şi geto-cotriguri, cum era de aşteptat, începe lupta pentru dominaţie în stat. După mai multe încăirări către anul 635 geto-cotrigurii dintre Nipru şi Don în frunte cu Cubrat, având sprijinul direct al confraţilor lor – geţii-utiguri aflaţi sub supunerea hazarilor, se declară independenţi, iar formaţiunea lor statală o numesc ***Bulgaria***. În scurt timp geto-cotrigurii (de acum înainte vor fi numiţi ***bulgari***) reuşesc să-i includă în componenţa statului lor şi pe slavii dintre Carpaţi şi Nistru. Cubrat stabileşte relaţii destul de bune cu Imperiul Roman de Răsărit pe care le menţine până la sfârşitul vieţii sale. El adoptă creştinismul, dar care de fapt n-a reuşit să fie acceptat de mase, de păturile de jos. Ca mulţumire din partea împăratului bizantin el primeşte titlul de *patricius*. După o domnie destul de liniştită (el nu a atacat nici o dată Imperiul Roman de Răsărit) în anul 668 (după alte izvoare 679) Cubrat moare, iar feciorii lui, luîndu-se la ceartă, duc la dezmembrarea statului. Primul fecior rămâne stăpân pe teritoriul dintre Nipru şi Don, inclusiv Crimeea, iar puţin mai târziu este învins de hazari. Cel de-al doilea trece pe teritoriul utigurilor, pe malul răsăritean al Mării Azov. Aspar, cel de-al treilea fecior, trece Niprul, Nistrul şi se aşază la gurile Dunării. În anul 679 (681) acesta impune Imperiul Roman de Răsărit să-i recunoască pe geto-bulgarii veniţi încoace ca federaţi şi chiar să le plătească un tribut anual. Cu toate că cea mai mare parte a cotrigurilor a rămas pe teritoriul dintre Nipru şi Don, bizantinienii numesc noua formaţiune statală a lui Aspar, tot *Bulgaria*. Cel de-al patrulea fecior al lui Cubrat este primit de consângenii lui, de geto-avarii din Panonia. Şi în sfârşit, cel de-al

cincilea se opreşte tocmai la Ravena (Italia de Nord), la geţii de acolo[9]

Astfel, la sfârşitul secolului al VII-lea în Bazinul Dunării de Jos se întâlnesc frontierele a trei state mari: a Imperiului Roman de Răsărit, a statului geto-bulgarilor lui Aspar şi a statului geto-avar care cuprindea teritoriul de azi al Ucrainei de Vest, Belarusiei, Poloniei de Sud-Est, Slovaciei, Ungariei, României dintre Carpaţii de Est şi Tisa, Croaţiei de Est, Sloveniei şi Serbiei de Nord. Cu unele mici modificări (getţii-bulgari îşi lărgesc controlul asupra teritoriului de la sudul Dunării ş.a.), această situaţie se păstrează până la sfârşitul secolului al VIII-lea.

Pierzând controlul asupra geto-cotrigurilor şi asupra unei părţi însemnate a slavilor, avarii încep a pierde şi rolul conducător asupra geţilor-gepizi. La aceasta au contribuit şi alţi factori: geto-gepizii aveau o organizaţie obştească superioară, practicau o agricultură mai avansată, un meşteşugărit şi un comerţ mai dezvoltat, cultura, viaţa spirituală erau net superioare, întreţineau legături cu geţii din imperiu. Geto-avarii şi slavii din acest stat împrumută de la geto-gepizi şi de la geţii din Balcani scrisul latin, religia, multe elemente de cultură şi chiar multe cuvinte, fenomen la care vom reveni pe parcurs.

NOTE

1. Procopius din Caesarea, **Despre războaie** // *Izvoarele istoriei României*, vol. II, p. 453–455.

2. Iordanes, **Getica** // Izvoarele istoriei României, vol. II, p. 431.

3. Ioannes Malalas, **Cronografia** // *Izvoarele istoriei României*, vol. II, p. 505.

4. Agathias, **Istorii** // *Izvoarele istoriei României*, vol. II, p. 479.

5. Ioan din Antiohia, **Cronica** // *Izvoarele istoriei României*, vol. II, p. 357.

6. Menandr Protector, **Fragmente** // *Izvoarele istoriei României*, vol. II, p. 511.

7.Teofilact Simocata, **Istorii** // *Izvoarele istoriei României*, vol. II, p. 531-533.

8. Teofilakt Simokatta, **Istoria**, M., 1957, p. 30.

9. Theophanes Confessor, **Cronografia** // *Izvoarele istoriei României*, vol. II, p. 619; Nicephoros, **Scurtă istorie** // *Ibidem*, p. 625–627.

Constituirea şi dezvoltarea statului român

(sfârşitul secolului al VIII-lea – sfârşitul secolului al IX-lea)

În anul 796 geto-avarii suferă o înfrângere zdrobitoare din partea francilor. Geto-gepizii din Carpaţi şi slavii dintre Dunărea de Mijloc, Vistula şi Nipru practic devin independenţi. Geto-gepizii îl recunosc ca rege al lor pe cneazul *Crumus*.

O parte dintre slavii de Apus îşi formează statul lor, numit Moravia. Ceilalţi slavi, mult mai numeroşi, de la nord şi nord-est de Munţii Carpaţi, dezbinaţi într-un număr mare de cnezate, nu reuşesc să creeze un stat aparte. Aceştia, în virtutea legăturilor economice, politice şi religioase întreţinute cu geto-gepizii din Carpaţi care constituiau o comunitate mai avansată, rămân în mare măsură dependenţi de statul lui Crumus.

Tot atunci, la sfârşitul secolului al VIII-lea, Bulgaria lui Aspar ajunge într-o situaţie destul de dificilă. Ea suferise câteva înfrângeri de la bizantinieni, în urma cărora între grupările conducătoare apar neînţelegeri.

De această situaţie profită Crumus, care între timp şi-a întărit considerabil forţele armate. În anul 802 Crumus reuşeşte să preia controlul asupra întregului teritoriu dintre Carpaţi şi Nipru[1] populat de slavi şi geto-bulgari. În componenţa statului lui Crumus a fost inclusă şi Peninsula Crimeea (de la numele lui Crumus – *Crimeea*, în limba rusă – *Crâm*).

În locul Bulgariei lui Aspar, Imperiul Roman de Răsărit se pomeneşte cu o Bulgarie mult mai puternică şi mai periculoasă. Mai periculoasă măcar şi din considerentul că geto-tracii din imperiu încep

a privi cu simpatie la fraţii lor din Carpaţi care nu plăteau impozite mari, erau mai liberi şi aveau deja un nume cunoscut în lumea din jur.

În scurt timp, relaţiile dintre imperiu şi geţii de la nordul Dunării, se înrăutăţesc şi duc la declanşarea, în anul 807, a unui război[2] Peste doi ani Crumus cucereşte oraşul Serdica (Sofia de azi)[3] Geto-tracii de aici, de la sud de Dunăre, în majoritatea lor trec de partea lui. Armata geţilor înainta fără a întâmpina greutăţi sau vreo rezistenţă serioasă. În anul 811 în timpul unei lupte cu armata lui Crumus îşi pierde viaţa împăratul bizantin Nichifor[4] Teritoriul dintre Dunăre, râul Drina şi munţii Rodopi trece sub controlul statului get (bulgar). Marea majoritate a geţilor din Balcani, Carpaţi, nordul Mării Negre, Crimeea, adică a geţilor care au stat la baza formării naţiunii române, au fost uniţi în cadrul unui singur stat. În afara hotarelor au rămas geţii utiguri, care trăiau în partea de răsărit a Mării Azov şi pe care bizantinienii îi mai numeau *turci*, de la numele suzeranilor lor – al hazarilor. Astfel, la începutul secolului al IX-lea în cadrul statului numit în continuare de bizantinieni Bulgaria începe procesul de finalizare a constituirii limbii şi poporului român, numit de aceiaşi bizantinieni "bulgar"

► Folosirea în acea perioadă, apoi şi mai târziu până în secolul al XIV-lea, a numelui de "bulgari" când în realitate era vorba de români nu este un fenomen cu totul ieşit din comun. În istorie sunt cunoscute cazuri când populaţia ţării se numeşte pe sine într-un fel, iar cei străini o numesc cu totul în alt fel. De exemplu, reprezentanţii populaţiei autohtone din Grecia se numesc pe sine *elini*, iar vecinii, inclusiv noi, românii, îi numim *greci*; băştinaşii din Germania îşi zic *Deutsch*, vecinii le zic *germani* sau *nemţi*; populaţia majoritară din China îşi zic *han-gen*, noi o numim *chineză* etc. Sunt cunoscute cazuri când unele popoare, trăind un tinp împreună, au împrumutat, şi acum poartă numele vecinilor sau al foştilor stăpânitori.

Aşadar, *Bulgaria creată de Crumus era un stat românesc*, şi locuitorii ei care stăpâneau peste celelalte neamuri erau *românii*. Pur şi simplu, mai târziu, când majoritatea covârşitoare a românilor din Balcani a fost izgonită sau nimicită, iar locul lor i-au ocupat slavii de sud, numele de "*bulgar*" a fost însuşit de aceştia, iar istoria românilor-bulgari au scris-o ca o istorie a slavilor-bulgari. Astfel au fost lăsate în necunoaştere cele mai adânci şi puternice rădăcini ale neamului românesc.

În continuare, pentru confirmarea celor spuse mai sus vom încerca să aducem unele argumente.

Din capul locului trebuie să menționăm un lucru: pe teritoriul Bulgariei de azi, cel puțin până în secolul al XI-lea, slavii n-au locuit. Este cunoscut faptul că aceștia, în a doua jumătate a secolului al VI-lea, au fost aduși într-adevăr de geto-avari și s-au așezat cu traiul pe malul drept al Dunării, numai că al Dunării de Mijloc, pe teritoriul Ungariei de Vest și Croației de Est. În ceea ce privește teritoriul Bulgariei contemporane, ei s-au stabilit aici treptat, de-a lungul anilor, după secolul al XI-lea. De altfel, nu există nici un document care le-ar atesta prezența ca trăitori pe malul drept al Dunării de Jos mai devreme. Astfel, atunci când în anul 679 geto-ungurii, ziși și bulgari, au trecut Dunărea, aici trăiau rudele lor, traco-geții, locuitori de secole pe aceste pământuri.

Istoricii din secolul al X-lea, printre care și Constantin Porfirogenetul, bun cunoscător al frământărilor etnice din Balcani, făcea o deosebire clară între *bulgari* și *slavi*, arătându-i ca neamuri diferite. Arătând cine locuia în secolul al XI-lea pe teritoriul de azi al Bulgariei, Ana Comnin spune că acestea sunt comunitățile numeroase și bogate ale dacilor și tracilor[5]

Autorii cronicii "*Povesti vremennâh let*" din Rusia Kieveană, care au trăit și au scris în jumătatea a doua a secolului al XI-lea – prima jumătate a secolului al XII-lea, enumerând neamurile slave și arătând locurile unde acestea trăiesc, nu-i numesc printre ele pe bulgari. Puteau oare autorii să numească toate comunitățile slave, chiar și cele mai mici, iar pe bulgari, care erau destul de numeroși, să-i treacă cu vederea? Desigur că nu, autorii nu-i numesc pe bulgari printre triburile slave, fiindcă aceștia nu erau slavi. Mai mult decât atât, ei vorbesc despre bulgari ca despre un cu totul alt popor.

Aceeași lucrare arată că Chiril, pe care slavii îl consideră, de rând cu Metodiu, întemeietorul alfabetului numit chirilic, întorcându-se din Moravia unde a tradus din limba greacă în limba slavă Psaltirea și alte cărți religioase, pleacă în Bulgaria, unde învață limba bulgară. De aici deducem: dacă limba bulgară ar fi fost slavă, apoi Chiril, după ce a tradus din greacă în slavă, nu ar mai fi avut nevoie să învețe bulgara.

Aici e cazul să atragem atenția la unele procedee folosite de cercetătorii din Rusia pentru a falsifica istoria. În "*Povesti vremennâh let*" scrie în limba slavă veche că, după ce au tradus din limba greacă în limba slavă Evanghelia, Psaltirea și alte cărți, "Constantin (Chiril – n.n.) s-a întors înapoi și s-a dus să învețe limba bulgară, iar Metodiu a rămas în Moravia"[6]; În limba rusă contemporană, însă, a fost tradus cu totul altceva, și anume: după ce au tradus din limba greacă în limba slavă Evanghelia, Psaltirea și alte cărți, "Constantin (Chiril – n.n.) s-a întors înapoi și s-a dus să învețe poporul bulgar, iar Metodiu a rămas în Moravia"[7]

Este clar de ce s-a făcut aceasta. Dacă traducerea în limba rusă contemporană ar corespunde cu cele scrise în vechea slavă, atunci ar fi fost clar pentru toți că bulgarii amintiți în lucrare nu erau slavi și că limba lor nu era limbă slavă, iar de aici și alte deducții și raționamente mai vaste.

Și dacă unele lucrări arată că bulgarii de atunci nu erau slavi, apoi altele ne vorbesc că ei erau români. De exemplu, istoricii care au descris asediul Constantinopolului de la 923 de către împăratul bulgarilor Simeon, menționau că acesta *era salutat de armata bulgară în limba romană* (*română* – n.a.)[8] Or nu cunoaștem nici un caz în istorie când armata unei țări l-ar fi salutat pe împăratul ei într-o altă limbă decât cea a țării date. Acest fapt este un argument concludent – *cu numele "bulgari" erau numiți românii*. La aceeași concluzie ne conduc și mărturiile unor istorici ai timpului, precum Ana Comnin, Nichita Choniat, Clari și alții, care numesc unul și același popor și "bulgar", și "vlah"

Concluzia falsă precum că bulgarii secolelor VII–XI sunt slavi a fost formulată mult mai târziu.

Pe la jumătatea a doua a secolului al XVIII-lea, din neamurile care locuiau în Balcani – slavi, greci, români, turci ș.a. – nimeni nu se recunoștea bulgari, practic toți uitaseră că aceste teritorii au făcut cândva parte dintr-un stat românesc mare și puternic, numit în izvoarele vechi *Bulgaria*. După cum mărturisesc contemporanii, dacă se întâmpla ca cineva dintre străini să-i numească pe slavii de acolo bulgari, aceștia se supărau și se considerau ofensați[9]

Tot în secolul al XVIII-lea la nordul Dunării se contura un conflict dintre românii din Carpați, pe de o parte, și austrieci și maghiari, pe de altă parte. Aceștia din urmă, în dorința de a-și legifera cumva dreptul lor asupra Transilvaniei, încercau să demonstreze că românii ca popor s-a constituit în Balcani și, deci, sunt veniți în Carpați mai târziu decât maghiarii. La sud de Dunăre în această perioadă trăiau mulți români, dar nu alcătuiau majoritatea, cei mai numeroși aici erau slavii, și deci părea că românii ca neam n-au putut nicidecum să se constituie pe aceste teritorii. Tot în această vreme, slavii de aici, în lupta lor împotriva turcilor și grecilor, încep să-și cerceteze și ei propria istorie. Iată atunci un călugăr slav, pe nume Paisii, care a cutreierat Balcanii și Asia Mică, a fost pe la mănăstirile din Muntele Sfânt Athos și care cunoștea într-o anumită măsură izvoarele scrise vechi, latine și grecești, află că în Balcani cu multe secole în urmă, a trăit un popor numit "bulgari" și că țara lor mare și puternică grecii o numeau "Bulgaria" Pornind de la aceste informații, el trage o concluzie foarte simplistă, și anume: întrucât slavii sunt cei mai mulți aici la momentul de față, înseamnă că trăiesc mai de demult și deci statul vechi, numit *Bulgaria*, a fost statul lor. Concluzia părea argumentată, cu atât mai mult cu cât slavii ca neam sunt amintiți destul de des în izvoarele scrise din secolele V–VII.

Astfel, Paisii a început să închege istoria Bulgariei, a bulgarilor (care în realitate era a românilor) din secolele VI–XIV ca istorie a slavilor. În anul 1762

el termină de scris lucrarea "*Istoria slaveano-bolgarskaia o narode i țareah*" (*Istoria slavo-bulgară despre popor și regi*), mai târziu transcrisă și răspândită între slavi[10]

Tot atunci Imperiul Rus, în dorința de a pune stăpânire pe strâmtorile Bosfor și Dardanele ajunge în Balcani, ia cunoștință de lucrarea lui Paisii și susține întru totul ideile expuse acolo. Ele îndreptățeau acțiunile armatei ruse, prezentându-le astfel drept măsuri de apărare nu numai a creștinilor, cum se făcea până atunci, ci și a unui popor care de mii de ani trăiește aici.

Odată cu dezvoltarea mișcării de eliberare națională de sub turci, ideile lui Paisii prind rădăcini și mai adânci. Peste vreo două-trei generații rândurile slavilor crescuți și educați în baza povestirilor istoriei "bulgaro-slave" s-au mai mărit. Cu sprijinul direct al Rusiei aici se deschid școli slave (până în secolul al XIX-lea aici nu existau școli unde s-ar fi studiat în limba slavă sau istoria slavilor), în care bulgarii din trecut sunt prezentați drept strămoși ai slavilor. Treptat, spre mijlocul secolului al XIX-lea majoritatea slavilor de aici încep a se numi bulgari. Numele de bulgar s-a încetățenit și mai mult în timpul războaielor contra turcilor. Înrolându-se în detașamentele de voluntari, slavii se considerau drept urmași ai bulgarilor din trecut care au fost cândva independenți, au avut statul lor liber și se numeau cu mândrie "*bulgari*"

Mai târziu, când slavii din sudul Dunării devin independenți, ei erau deja cunoscuți ca "*bulgari*", iar țara lor – "*Bulgaria*"

La extinderea acestui nume asupra slavilor din Balcani a contribuit mult, după cum s-a menționat mai sus, Rusia. Și nu numai prin susținerea acordată în editarea manualelor, pregătirea cadrelor didactice, deschiderea școlilor slave etc. Armata rusă, de multe ori prezentă în Balcani, a pus stăpânire pe un număr mare de documente și lucrări scrise vechi care au fost duse în Rusia și care au permis atunci și mai târziu istoricilor ruși și bulgari să interpreteze faptele istorice după bunul lor plac, de multe ori numai în interese politice. Istoricii români, sustrași în discuțiile cu maghiarii și adepții lor, apărând o parte din istoria neamului și lipsiți de izvoare ce le-ar fi putut ajuta în această confruntare științifică, nici nu au observat că li se fură cea mai importantă parte a istoriei naționale – istoria formării poporului român, constituirii și dezvoltării statului lor pe o perioadă de mai multe secole. Mai târziu, în perioada contemporană, românii, fiind parte componentă a familiei popoarelor din lagărul socialist, nici nu puteau admite să se gândească să pună la îndoială istoria vecinilor săi. În felul acesta istoria Bulgariei române din secolele VII–XIV a fost transcrisă în istoria slavilor din Bulgaria de azi și s-a reușit să se șteargă din memoria românilor episoade cruciale din istoria națională: că anume în cadrul Bulgariei românești s-a încheiat procesul de constituire a poporului român și a limbii române, că leagănul de formare a acestora sunt pământurile dintre Dunărea de Mijloc, Drina (râu de hotar între Bosnia și Serbia), lacul Ohrid (între Albania și Macedonia), râul Aliakmon

(Grecia de Nord), Marea Egee, Marea Neagră, inclusiv Peninsula Crimeea, Niprul de Jos, râul Rosi (Ucraina), Carpații de Vest (la această chestiune vom mai reveni pe parcurs cu noi argumente).

Aşadar, concluzia trasă din toate cele expuse mai sus nu poate fi decât univocă:

Bulgaria din secolele VII–XIV era un stat românesc;
cu numele "*bulgari*" în acea perioadă **erau atestați *românii*;**
"*limba bulgară*" însemna de fapt *limba română*.

Este interesant să menționăm totodată că românii în această perioadă mai erau numiți de către germani – "*avari*"[11] Germanii, care timp de peste două secole au luptat cu geto-avarii, geto-gepizii (geto-dacii) şi slavii, acum, la începutul secolului al IX-lea, îi aveau în față pe aceiaşi geto-gepizi, geto-bulgari şi slavi. Pentru ei, practic, nu s-a schimbat nimic. Din această cauză continuă să le zică locuitorilor Bulgariei – *avari*. După cum ați văzut mai sus, la fel au procedat şi bizantinienii cu întreaga populație din aşa-numita Bulgarie. Deşi statul de la nord nu mai era numai al geto-bulgarilor, ei continuau să-i numească pe toți geții, adică pe români – *bulgari*.

Toate acestea fiind spuse este necesar să vedem cum înşişi geții din Bulgaria se numeau pe sine.

Din cele relatate mai sus este clar că acest neam numeros, mult dezmembrat în trecut, ajunge la începutul secolului al IX-lea alcătuit din *geto-gepizi* (*geto-daci*), *geto-bulgari*, *geto-avari* şi *geto-utiguri* (aceştia din urmă aflați încă sub controlul hazarilor). Geții din Carpați, de sub conducerea lui Crumus, spre a se deosebi de ceilalți geți pe care i-au supus, au început să-şi zică "***roşii***", adică geți-regali, mai nobili decât supuşii lor. Mult mai târziu (la această chestiune vom reveni în alt capitol) numele de "*roşii*", trecut prin filieră slavă, a căpătat forma de "rosî", iar istoricii ruşi, întâlnind acest nume în izvoarele bizantiniene sau arabe, l-au tălmăcit drept nume al strămoşilor lor (exact cum au procedat şi bulgarii). În realitate însă, nu există nici un izvor care ar arăta că roşii (rosî) din secolele IX–XI sunt de neam slav. Ba dimpotrivă, lucrarea "*Povesti vremennâh let*", mult apreciată în Rusia, Ucraina, Bulgaria şi alte țări, enumerând neamurile slave din această perioadă, nu-i numeşte pe *roşii* (*rosî*) printre ele. Totodată, în ea se arată destul de clar că numele de *roşii* (*rosî*) se trage de la străini şi nu este un nume slav. Constantin Porfirogenetul menționa, la mijlocul secolului al X-lea, că *slavii sunt supuşii roşilor şi că limba acestora este alta decât cea a slavilor.*

Astfel, descriind calea parcursă de corăbiile roşilor pe Nipru, el arată că acestea sunt nevoite să treacă mai multe praguri (anume aşa este scris în limba greacă – "prag", şi nu "porog" cum se scrie în varianta rusă a lucrării), numele cărora sunt indicate atât în limba roşilor, cât şi cea a slavilor[12].

Despre faptul că roşii (rosî) se trag din neamul geto-dacilor ne vorbeşte destul de clar şi istoricul Leon Diaconul (sec. X) în lucrarea "*Istoria*", în care descrie campania lui Sveatoslav (la acest nume, de asemenea, vom reveni –n.n) din 972 la Dunăre, împotriva bizantinienilor. Astfel, vorbind despre modul în care roşii îşi îngropau după luptă morţii, el arată că aceştia organizau ceremonii funerare conform legilor lor strămoşeşti, deprinse de la Anaharsis şi Zamolxis[13]. Din cele cunoscute de noi însă, lui Zamolxis se închinau geto-dacii, şi nu slavii.

Tot acolo, Leon Diaconul menţionează ca roşii "niciodată până acum nu s-au lăsat înfrânţi de greutăţi; ci în momentul când pierd nădejdea că vor scăpa, îşi înfig săbiile în măruntaie şi se omoară ei înşişi în felul acesta" Exact aşa cum o făceau dacii lui Decebal – am adăuga noi. "Făcând aşa, – continuă autorul, – îşi câştigă o glorie nespusă. Se zice că cei ucişi în războaie, în luptă cu duşmanii, după moarte şi după despărţirea sufletelor de trupuri slujesc în infern celor care i-au omorât"[14]

Un alt argument incontestabil întru susţinerea părerii noastre că roşii (rosî) nu sunt slavi, ci români, îl constituie afirmaţiile istoricului arab din secolul al X-lea Mukaddasi. Acesta, arătând cine şi când i-a supus pe hazari în a doua jumătate a secolului al X-lea, menţiona următoarele: "...după aceea eu am auzit că poporul din Rum care se numeşte Rus a năvălit asupra lor (a hazarilor – n.n.) şi a pus stăpânire pe ţara lor"[15]

Treptat, pe parcursul secolului al IX-lea, slavii, mai ales cei de răsărit care, practic, erau dependenţi de români, atribuie numele de *rosî* (*roşii*) tuturor românilor. Prin intermediul lor acest nume devine cunoscut popoarelor din bazinele râurilor Don şi Volga, din Caucazul de Nord, inclusiv arabilor, care ne-au lăsat izvoare scrise despre *roşii*. Arabii se întâlnesc cu românii în primii ani ai secolului al IX-lea, imediat după ce roşii pun stăpânire pe pământurile din Nordul Mării Negre şi Peninsula Crimeea, şi pornesc incursiuni în Caucazul de Nord – zona de influenţă a arabilor.

Numele "*roşii*" provine de la culoarea roşie. La geţi, la romani ea însemna culoarea vitejiei şi mândriei naţionale. Veşminte roşii purtau funcţionarii de stat, oamenii bogaţi, conducătorii uniunilor de triburi. Acest neam chiar şi zeii săi îi reprezenta ca roşcaţi şi măslinii la chip.

Cu numele de "roşii", "roşu", "roşie" românii din Carpaţi îşi numeau munţii, trecătorile, râurile, localităţile etc. Este destul să privim harta României de azi: vârful *Piatra Roşie* (jud. Arad), pasul *Turnul Roşu* (jud. Sibiu), localităţile *Dumbrava Roşie* (jud. Neamţ), *Roşia* şi *Turnu-Roşu* (jud. Sibiu), *Roşiile* (jud. Vâlcea), *Roşia de Amaradia* (jud. Gorj), *Roşia de Secaş, Roşia Montana* (jud. Alba), *Roşia* (jud. Bihor) şi multe altele. Roşii, după cum am mai spus, se numeau, probabil, râul *Crasna* şi lacul *Crasna* (jud. Sălaj), schimbate de slavi prin traducere. Aici putem presupune că românii din stânga Dunării îşi numeau munţii Carpaţi – *Munţii Roşii.* Aceasta ne-o dovedeşte denumirea celui mai mare râu din centrul Carpaţilor – *Mureşul* şi denumirile

localităţilor amplasate în această regiune. Maghiarii, care au trecut pe aici la răscrucea secolelor IX–X, aşa şi au păstrat numirea râului – *Muroş*, adică râul din Munţii Roşii. Tot aşa, pe parcursul secolelor Târgul din Munţii Roşii s-a transformat în *Târgul Mureş*, Sântana din Munţii Roşii – în *Sântana de Mureş*, Sâncraiu din Munţii Roşii – în *Sâncraiu de Mureş*, Sîngeorgiu din Munţii Roşii – în *Sângeorgiu de Mureş*, Lunca din Munţii Roşii – în *Lunca Mureşului* ş.a. Trecuţi prin filieră slavă, munţii Poiana Roşie s-au transformat în *Poiana Ruscă*, comuna Roşia Montană – în *Rusca Montană*, vârful Roşu – în *vârful Ruscă*, comuna Roşii-Munţi – în *Ruşii-Munţi* etc.

Revenind la cronica evenimentelor de la începutul secolului al IX-lea, la statul lui Crumus, constatăm că viaţa în comun în cadrul acestuia va înlătura deosebirile regionale de limbă, obiceiuri etc., şi va contribui la constituirea unei comunităţi mult mai omogene, superioară celor de până acum. Cu toate că o parte din izvoarele scrise din această perioadă, secolele IX–XI, continuă să vorbească de *bulgari* sau *roşii*, noi îi vom numi pe cetăţenii statului condus de Crumus – ***români***.

În anul 813 românii sub conducerea lui Crumus asediază Constantinopolul. Luptele au durat un timp îndelungat şi erau destul de sângeroase. Nefiind în stare să cucerească oraşul, românii acceptă pacea propusă şi se retrag. Odată cu plecarea armatei lui Crumus spre nord, se retrage, conform mărturiilor istoricului bizantin Grec, şi un număr mare de români (geto-traci) – foşti supuşi ai imperiului[16]

După tratatul încheiat cu bizantinienii, o perioadă de timp nu prea mare, regii români nu luptă cu nimeni. Ei erau preocupaţi de consolidarea statului, întărirea poziţiilor cucerite, determinarea direcţiilor strategice în relaţiile cu vecinii. În deceniile 2–3 ale secolului al IX-lea, când Imperiul Roman de Răsărit era slăbit, duşmanii principali ai statului român devin francii. Implicându-se în ciocnirile fratricide dintre slavii din Panonia, francii pun stăpânire pe o parte din teritoriul acestora.

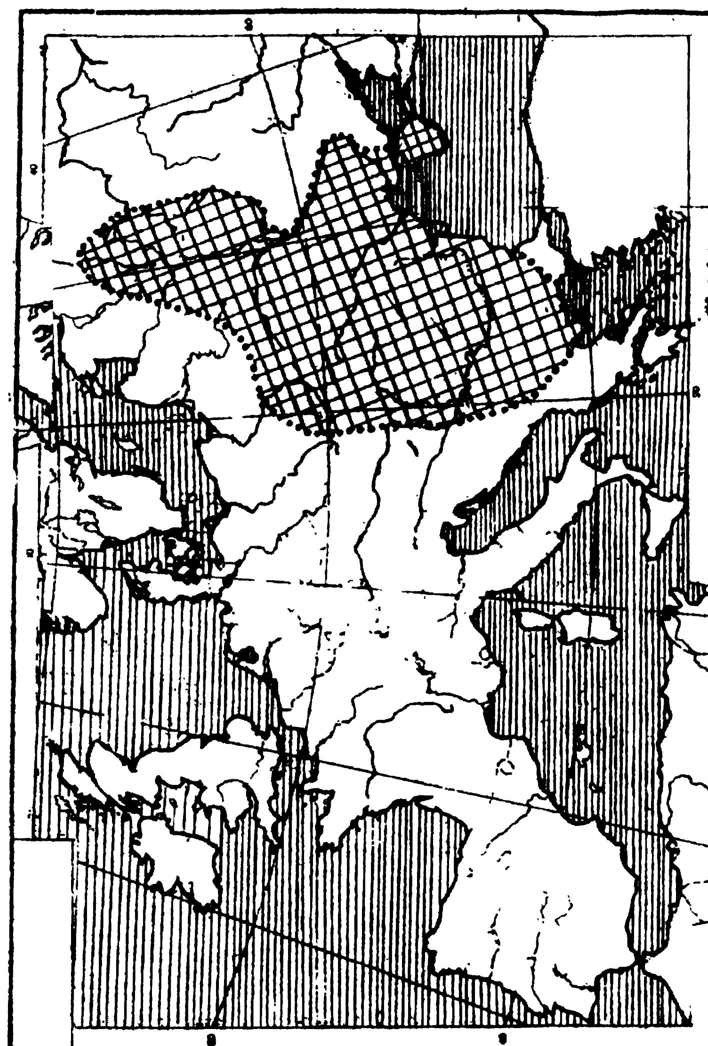
Noua situaţie nu-i aranja pe români, cu atât mai mult cu cât în aceste regiuni locuia şi populaţie românească. Ca să oprească înaintarea francilor, în anul 827 armatele românilor trec Dunărea şi iau sub controlul lor teritoriul dintre Drava şi Sava[17] Peste doi ani, în 829, francii şi românii încheie un tratat de delimitare a hotarelor şi zonelor de influenţă[18].

Cu toate acestea, relațiile dintre români și franci rămân cât se poate de oficiale, destul de reci și pline de suspiciune. În acest sens este cunoscut un fapt istoric real. Membrii unei delegații române aflate în 838–839 la Constantinopol, auzind că de aici pleacă la franci o solie, au rugat să fie luați și ei, motivând că așa le va fi mai ușor să se întoarcă acasă, în Carpați, decât să treacă peste pământurile de la Dunăre populate de slavi[19] Ajungând la împăratul german, acela a bănuit că delegația română dorește să treacă pe teritoriul țării sale nu pentru că se temea de slavi, ci pentru ca să vadă situația de aici; cu alte cuvinte, românii îndeplineau un serviciu de recunoaștere. Din această cauză el dă indicații ca delegația să fie reținută temporar, până la clarificarea situației.

În anul 843 rege al românilor devine Boris (acest nume provine, probabil, de la latinescul "boreas", ceea ce înseamnă *vânt nordic*, ori de la toponimul *Boristene* vechea denumire a Niprului), care a domnit până în anul 888 și care a jucat un rol deosebit în istoria noastră.

Chiar de la începutul domniei, Boris, știindu-și hotarele asigurate la sud și vest, hotărăște să pună completamente stăpânire asupra slavilor care tăiau la nord-est de Carpați – între Vistula și Nipru pe direcția orașului Novgorod de azi. Slavii de aici și până la aceasta se aflau, după cum s-a menționat mai sus, într-o situație dependentă de români, dar într-o dependență relativă. Astfel, în numai câțiva ani (4–6) pământurile slavilor sunt încorporate în statul român. În fruntea noilor ținuturi sunt desemnați administratori civili, numiți *cnezi* (de la latinescul sau poate geto-dacul "cneus" – cavaler). Obiceiul de a numi ca șefi ai orașelor sau teritoriilor supuse pe reprezentanții păturii înstărite (a cavalerilor) se trage din cele mai vechi timpuri, încă din perioada Imperiului Roman. Cnezii de acolo își îndeplineau obligațiunile având în subordinea lor detașamente înarmate, în frunte cu comandanți, numiți *voievozi*.

În cazurile când căpeteniile unor regiuni, orașe, localități manifestau loialitate față de noii stăpânitori și supușenie regelui Boris, ei erau desemnați în funcții de cnezi și reprezentanți ai statului român în aceste locuri. Rolul de supraveghetor în asemenea ținuturi îl îndeplineau conducătorii militari.

Statul Român în prima jumătate a secolului al IX-lea

Preluând la începutul anilor 50 ai secolului al IX-lea controlul definitiv asupra slavilor, românii nu s-au amestecat practic în viaţa lor internă. Cnezii români, precum şi cei slavi, pentru serviciul lor în folosul regelui primeau în proprietate anumite suprafeţe de pământ, care puteau fi vândute, schimbate, lăsate ca moştenire etc. Pământul aflat în folosinţa comună a sătenilor aşa şi a rămas proprietate comună a întregului sat. O atare situaţie îi aranja pe români, deoarece ei strângeau impozitele nu de la fiecare familie aparte, ci de la satul întreg.

Includerea definitivă a slavilor în componenţa statului român a dus la răspândirea mult mai largă în rândul acestora a scrisului latin, a culturii românilor, şi mai ales, a religiei creştine.

În anii următori, Boris întreprinde câteva campanii militare împotriva Constantinopolului, cea mai de amploare fiind înregistrată la 860[20] După cum povestesc cronicarii greci, atunci armata numeroasă a românilor, timp de mai multe zile, a asaltat zidurile oraşului, incendiind şi distrugând localităţile din împrejurimi, dar scopul propus de români nu a fost atins. Suportând pierderi grele, ei se retrag. În anul 864, Boris încheie cu împăratul bizantin un acord de pace.

În a doua jumătate a secolului al IX-lea se conturează două curente în cadrul religiei creştine – unul în frunte cu papa de la Roma, altul cu patriarhul din Constantinopol şi treptat se înăspresc contradicţiile între ele. Boris, atras în această luptă, hotărăşte s-o folosească în interesele statului său. La începutul anilor 60, având nevoie de sprijinul bizantinienilor împotriva germanilor şi, probabil, într-o anumită măsură influenţat de soţie, care era din Constantinopol, hotărăşte să accepte şi să susţină biserica creştină de rit grecesc. În anul 864 el se botează şi, conform obiceiului de atunci, ia numele nănaşului de botez – a împăratului de la Constantinopol – Mihail[21]

Această trecere a lui Boris de partea bisericii bizantiniene a fost fixată în multe izvoare scrise. În cele din secolul al IX-lea, după cum s-a menţionat mai sus, ea a fost descrisă ca creştinarea roşiilor (rosov), iar în cele de mai târziu – ca creştinarea bulgarilor. Istoricii ruşi, începând cu autorii cronicii "*Povesti vremennâh let*", găsind în izvoarele vechi greceşti descrierea acestui eveniment, i-au identificat greşit pe roşii (rosov) cu slavii de răsărit, şi au dedus că prima

creştinare a slavilor a avut loc anume în anii 60 ai secolului al IX-lea. Parţial ei au dreptate, deoarece acceptarea şi susţinerea bisericii creştine de rit grecesc de către Boris (Mihail) însemna, totodată, acceptarea acestei credinţe şi de slavii de răsărit, inclusiv cei din Kiev, care erau supuşii românilor.

Cu totul altceva afirmă istoricii bulgari. Ei susţin că în 864 au fost creştinaţi bulgarii, adică strămoşii lor – slavii de sud.

Acceptarea creştinismului de rit grecesc a însemnat, de fapt, recunoaşterea de către regele românilor a suzeranităţii patriarhului din Constantinopol.

Acest pas înfăptuit de Boris trezeşte nemulţumire în rândurile concetăţenilor săi. Majoritatea lor absolută, în frunte cu o parte însemnată din demnitari, nu doresc să accepte biserica greacă, deoarece ei profesau deja religia creştină de rit catolic. În unele regiuni izbucnesc chiar răscoale[22] Organele de forţă sunt impuse să recurgă la măsuri de constrângere.

Cu toate că numărul creştinilor printre slavi nu era atât de mare, dar şi aici au fost înregistrate nemulţumiri, înăbuşite apoi cu forţa. Despre aceasta ne mărturisesc izvoarele istorice, şi anume, că în anii aceştia românii l-au omorât pe Askold, feciorul cneazului din Kiev, că unii demnitari români şi-au găsit moartea acolo pe Nipru ş.a.

În asemenea situaţie dificilă, regele Boris este nevoit să cedeze. În anul 866 el trimite două misiuni diplomatice la papa de la Roma[24] cu mesaj că este gata să treacă din nou sub sceptrul Romei dacă papa ridică la un nivel mai înalt statutul ţării sale, trimiţând încoace un arhiepiscop (până acum românii aveau doar episcopi). În luna noiembrie a aceluiaşi an din Roma vin, numai că nu arhiepiscopi, ci doi episcopi[25] Boris înţelege că papa nu-i acceptă propunerile, dar, în virtutea împrejurărilor create, îi primeşte pe aceşti doi episcopi. Reprezentanţii papei încep a restabili serviciul în biserici după obiceiul din Roma. Slujitorii greci sunt alungaţi din ţară.

Ca răspuns la această măsură, patriarhul din Constantinopol Fotie adună în anul 867 un sobor al tuturor episcopilor din răsărit, la care papa Nicolae I este dat anatemei, iar amestecul acestuia în afacerile bisericii răsăritene declarat nelegitim[26]

Probabil, tot atunci patriarhul din Constantinopol, ca să-l atragă din nou pe Boris de partea sa, recunoaşte dreptul românilor de a avea arhiepiscop. Ba mai mult chiar, în semn de mare onoare la toate ceremoniile din Constantinopol primul loc lângă patriarh este rezervat arhiepiscopului român.

Într-adevăr, acest statut şi onor adus bisericii române îl face pe Boris să treacă în anul 870 iarăşi de partea patriarhului din Constantinopol[27]

După acceptarea religiei creştine de rit grecesc în ţară vin misionari ai bisericii din Constantinopol, care încearcă să introducă noile canoane în limba greacă. Românii s-au pomenit într-o situaţie destul de dificilă. Dacă până atunci serviciul divin era înfăptuit în limba latină, înţeleasă de populaţie, acum se încearcă să se introducă o altă limbă, cu totul străină românilor. Această situaţie nu putea fi acceptată. Soluţia a fost găsită în anul 893 – la Marea Adunare Naţională regele Boris a legiferat limba română ca limbă oficială pentru lucrările statului şi pentru culte.

De rând cu românii, în lupta dintre cele două biserici sunt implicaţi şi slavii din Moravia. Aceştia, ca şi românii, doresc să-şi consolideze independenţa, inclusiv cea religioasă: ei de asemenea manevrează, înclină ba într-o parte, ba în alta.

Şi fiindcă veni vorba despre Moravia, vecina apropiată a statului român, despre răspândirea creştinismului în această ţară mai zăbovim asupra unei probleme de istorie.

Moravia, stat slav situat în bazinul râului Morava din Cehia de azi, care se învecina atunci într-o parte cu statul românesc, iar în altă parte cu Germania, devinise arena unor lupte aprige dintre papa de la Roma şi patriarhul din Constantinopol. Atât unul, cât şi celălalt, depuneau eforturi să-i atragă pe moravieni de partea lor, propovăduind printre ei creştinismul: papa pe cel de rit catolic, patriarhul pe cel de rit ortodox. Manevrând între papă şi patriarh, cneazul Moraviei cere ca predicile în biserici să fie ţinute în limba slavă, cărţile religioase să fie scrise cu un alfabet propriu, altfel decât cel grecesc şi latin. Papa de la Roma cade de acord ca predicile să fie citite în limba slavă, dar în schimb alfabetul folosit să rămână cel latin. Patriarhul din Constantinopol merge mai

departe, el recunoaşte atât slava ca limbă bisericească, cât şi dreptul slavilor de a avea alfabet propriu. Din acesta şi alte considerente, cneazul Moraviei Rostislav acceptă religia de rit grecesc. El îl roagă pe patriarh să-i trimită oameni cărturari, credincioşi care ar putea lămuri credinţa în limba slavă şi care ar fi în stare să alcătuiască un alfabet aparte pentru a scrie în această limbă. În Moravia sunt trimişi fraţii Chiril şi Metodiu. Astfel, în anii 864–867 ei au inventat alfabetul glagolic[28], şi nu alfabetul chirilic cum s-a crezut şi s-a susţinut până în prezent. Oamenii de ştiinţă ruşi de azi recunosc că Chiril şi Metodiu nu au nimic comun cu aşa-numitul alfabet chirilic. O analiză mai minuţioasă a izvoarelor ne-a făcut să deducem că alfabetul chirilic cunoscut de noi este alcătuit de români la sfârşitul secolului al IX-lea, în baza literelor din alfabetele grecesc şi latin, întru consolidarea statului român şi afirmarea autonomiei bisericii româneşti. De aceea, avem tot temeiul să numim acest alfabet – românesc (referitor la această chestiune vedeţi mai jos).

Spre sfârşitul domniei sale Boris reuşeşte să ridice considerabil autoritatea statului român. Biserica română practic devenise independentă. Teritoriul controlat de statul român în frunte cu Boris cuprindea centrul şi nordul Peninsulei Balcanice, pământurile de azi ale României, Republicii Moldova, Ucrainei din dreapta Niprului cu Peninsula Crimeea, Belarusiei, Rusiei de-a lungul Niprului spre Novgorodul de azi, Poloniei de sud-est, Ungariei din stânga Dunării, Slovaciei.

NOTE

1. S.N.Palauzov, **Vek bolgarskogo ţarea Simeona**, M., 1852, p. 6.
2. S.N.Palauzov, **op. cit.**, p. 6.
3. **Ibidem**.
4. A.Ghiliferding, **Pisima ob istorii serbov i bolgar**, M., 1955, p. 40.
5. Anna Komnina, **Aleksiada**, M., 1965, p. 395-396.
6. **Povesti vremennâh let.** Ceasti I, M.-L., 1950, p. 22.
7. **Ibidem**, p. 219.
8. A.Ghiliferding, **op. cit.**, p. 143.
9. **Istoria Bolgarii**. T. I, M., 1954, p. 242.

10. **Kratkaia istoria Bolgarii**, M., 1987, p. 185-187.

11. În anul 871 regele german Ludovic într-o scrisoare către împăratul bizantin Vasile I, enumerând popoarele răsăritene care au rege îi numeşte în primul rând pe avari. Noi însă cunoaştem că în această perioadă vecinii despre răsărit erau românii (avarii fuseseră nimiciţi încă la sfârşitul secolului al VIII-lea. – *Vezi*: M.I.Artamonov, **Istoria hazar**, L., 1962, p. 366.

12. K.Bagreanorodnâi, **Ob upravlenii imperiei**. M., 1989, p. 47-49.

13. Leon Diaconul, **Istoria** // *Izvoarele istoriei României*, vol. II, Bucureşti, 1970, p. 691.

14. **Ibidem**, p. 693.

15. M.I. Artamonov, **op. cit.**, p. 433.

16. A.Ghiliferding, **op. cit.**, p. 42.

17. A.Ghiliferding, **op. cit.**, p. 45; Iu.I. Venelin, **Kriticeskie issledovania ob istorii Bolgarii**, M., 1848. p. 24.

18. **Latinoizâcinâie istociniki po istorii Drevnei Russi**, M.-L., 1989, p. 16.

19. **Ibidem**, p. 10–11.

20. Iu. I.Venelin, **op. cit.**, p. 150.

21. A.Ghiliferding, **op. cit.**, 57.

22. **Ibidem**.

23. A.L.Pogodin, **Istoria Bolgarii**, SPb., 1910, p. 14; **Povesti vremennâh let**. Ceasti II, M.-L., 1950, p.246.

24. N.S. Derjavin, **Istoria Bolgarii**, T.-1, M., 1945, p. 119.

25. A.Ghiliferding, **op. cit.**, p. 60.

26. **Vsemirnaia istoria**, T. 3, M. 1957, p. 272.

27. A.Ghilifering, **op. cit.**, p. 64; N.S.Derjavin, **Istoria Bolgarii**, T. II, M., 1946, p. 59.

28. **Pravda**, 24 maia, 1995.

Dezvoltarea statului şi poporului român în timpul domniei lui Simeon
(893–927)

În anul 893 rege al românilor devine Simeon, feciorul lui Boris. În timpul domniei lui ţara ajunge cea mai mare după teritoriu şi cea mai puternică în Europa (vezi harta următoare).

Chiar de la început, el se afirmă ca un adevărat patriot şi apărător al intereselor naţionale ale românilor. În anul 894, când bizantinienii îi strâmtorează pe negustorii români care stăpâneau piaţa din Constantinopol, Simeon cere împăratului grec să fie restabilite drepturile şi privilegiile supuşilor săi. Refuzul primit îl impune pe Simeon să declare război Constantinopolului. Adunând o armată destul de numeroasă, el trece hotarele imperiului şi se îndreaptă spre capitala acestuia, pe care avea de gând să o cucerească.

Leon al VI-lea supranumit cel Înţelept, se adresează după ajutor geto-utigurilor cărora după cum s-a menţionat mai sus, le mai ziceau *turci* – de la numele stăpânilor lor (al hazarilor). Aceştia, adică geto-ungurii (turcii), în anul 895 sunt aduşi încoace de flota bizantină, dar sunt înfrânţi de către români şi se retrag[1] În anul următor împăratul bizantin îi propune lui Simeon să încheie pace. Simeon refuză, spunând că are de gând să-şi mute tronul în Constantinopol. El face trimitere la dreptul lui istoric de a stăpâni imperiul (Simeon era urmaş al geţilor, Imperiul Roman de Răsărit a fost fondat de traco-iliri şi geţi, iar Leon era grec şi, deci, nu avea dreptul să se afle la cârma acestui stat).

Peste doi ani, în 898, geto-ungurii, probabil întreg neamul lor, împreună cu o parte mare din triburile maghiarilor, toţi aflaţi sub stăpânirea hazarilor, înduplecaţi de greci cu bani şi alte obiecte de preţ, trec Niprul, apoi Nistrul, şi încearcă să-i atace pe românii de la

sud de Dunăre. Simeon care se afla în acest timp în expediţie în Balcani se întoarce în grabă înapoi, dar neavând forţe suficiente, suferă înfrângere. Geto-ungurii şi maghiarii, temându-se să nu fie atacaţi în spate de românii ce se găseau în taberele militare din Novgorod, Kiev şi alte oraşe de la nord, se întorc şi se îndreaptă spre Kiev. Între timp Simeon reuşeşte să adune noi forţe şi întreprinde un atac prin surprindere asupra taberei geto-ungare rămase între Prut şi Nistru[2] Detaşamentele geto-ungare şi maghiare care ajunseseră la Kiev şi care stăteau în faţa oraşului cu gând să-l asedieze, când au primit ştirea că Simeon le-a distrus tabăra lăsată la Nistru au renunţat la acest plan.

În anii 899-900 geto-ungarii şi maghiarii, fiind atacaţi de pecenegi, acceptă statutul de vasali ai lui Simeon şi li se permite să se aşeze în câmpia Panoniei de unde-i alungă pe slavi şi pe teritoriul dintre Dunăre şi Tisa care era slab populat. Maghiarii s-au aşezat în dreapta, geto-ungurii în stânga Dunării.

Astfel, spre sfârşitul secolului al IX-lea, odată cu includerea geţilor-unguri în componenţa statului român, se definitivează procesul de constituire a poporului român. Românii de pe ambele maluri ale Dunării, de pe întreg teritoriul cuprins între Nipru şi Dunărea de Mijloc, râul Drina, lacul Ohrid, râul Aliakmon, Marea Egee, Marea Neagră, inclusiv Peninsula Crimeea, conştientizau faptul că alcătuiesc un popor şi vorbesc o singură limbă – cea română.

Regele Simeon întreprinde paşi hotărâtori şi întru consolidarea independenţei religioase a românilor – ia hotărârea de a crea pentru limba română propriul alfabet, deosebit atât de cel latin, cât şi de cel grecesc. Acest gest însemna că românii şi biserica lor nu vor mai depinde nici de papa de la Roma, nici de patriarhul din Constantinopol. În anul 899 Simeon îl însărcinează pe episcopul Climent, supranumit mai târziu cel Sfânt, să elaboreze un alfabet şi să transcrie cu ajutorul lui în limba română Evanghelia, Psaltirea şi alte cărţi religioase[3]

Climent cel Sfânt a trăit şi a creat într-o mănăstire de lângă lacul Ohrid (Macedonia de azi) tot restul vieţii sale până la anul 916[4]

Aceşti doi factori: statutul de limbă oficială şi scrisul românesc propriu au dat în secolul al X-lea un deosebit imbold în dezvoltarea

limbii române. Ea se cizelează, se uniformizează în toate zonele de răspândire, creşte capacitatea ei de rezistenţă şi de influenţă asupra altor limbi şi graiuri, şi în primul rând asupra limbii slavilor aflaţi sub sceptrul lui Simeon.

Mai târziu, autorii ruşi au tălmăcit acest episod istoric ca o filă din istoria lor, afirmând că episcopul Climent a scris în limba rusă. Noi am vorbit mai sus că limba roşilor (rosov) însemna limba română. Acum însă, am vrea doar să invocăm opinia filologilor ruşi, că limba rusă se formează ca limbă aparte mult mai târziu, în secolele XIII–XVI, atunci când se ramifică limba slavă veche. Astfel, despre existenţa limbii ruse în secolele IX–X nici nu poate fi vorba. Dacă am admite aşa ceva ar însemna că în secolele IX–X existau şi limba slavă, şi limba rusă, fapt cu totul absurd.

Folosirea alfabetului român în viaţa politică, religioasă şi culturală a statului însemna folosirea acestuia şi de către slavi şi de către maghiari. După distrugerea, la începutul secolului al XI-lea, a statului român de către bizantinieni, geţii-unguri şi maghiarii trec la alfabetul latin, românii din stânga Dunării şi slavii continuă să se folosească de alfabetul românesc. Mai târziu, autorii lucrării "*Povesti vremennâh let*" înaintează ideea precum că alfabetul folosit de ei a fost alcătuit de Chiril şi Metodiu. Acest fals se comite cu scopul de a şterge din istorie faptul că slavii, mai multe secole la rând, au fost supuşi ai statului român.

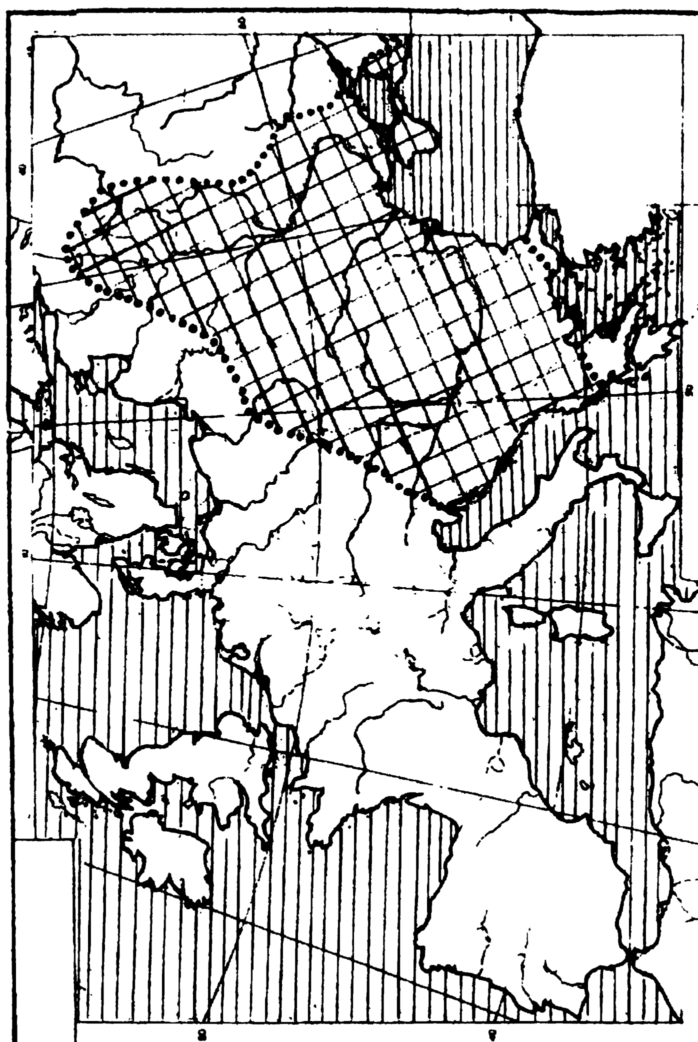
La începutul secolului al X-lea Simeon îşi întăreşte considerabil poziţiile asupra slavilor de răsărit şi a pământurilor din dreapta Niprului. Astfel, partea de nord a Mării Negre şi Mării Azov până la râul Don trece toată sub controlul lui Simeon. Prin trecătoarea Kerci, apoi ridicându-se în sus pe Marea Azov, râul Don şi coborând pe Volga, vasele militare ale românilor ajung şi deseori sunt depistate în largul Mării Caspice. Aici, în anul 909, românii, numiţi de arabi după cum am menţionat mai sus *roşii* (*rosî*), au atacat pe 16 vase şi au prădat insula Abesgun din golful Astrabad[5] Peste un an, în 910, probabil în cadrul aceleiaşi campanii, românii incendiază oraşul Sari de pe litoralul de sud al Mării Caspice (Iranul de azi)[6]

În anul 911 între români şi bizantinieni se dezlănţuie un nou război. În vara anului 912 (sau 913) Simeon în fruntea unei armate numeroase

asediază Constantinopolul. Neavând altă ieşire din situaţie, patriarhul din Constantinopol (împăratul Constantin Porfirogenetul era încă copil), însoţit de cei mai mari demnitari, se prezintă la Simeon şi-l roagă pe acesta să nu distrugă oraşul. De data aceasta patriarhul recunoaşte ceea ce nu dorea s-o facă de mulţi ani la rând – dreptul lui Simeon de a se numi rege al românilor. După cum povestesc izvoarele scrise, patriarhul a aşezat personal pe capul lui Simeon coroana regală. Simeon a considerat această împlinire drept o victorie şi ordonă retragerea[7]

Armata, care simţise şansele unei victorii într-o eventuală luptă decisivă, iar odată cu ea şi posibilităţile de a se căpătui cu bogăţiile din Constantinopol, a rămas nemulţumită. Ştiind acest lucru, Simeon hotărăşte să-i folosească pe ostaşii gata de luptă în altă direcţie. În anul 913, peste 50 mii de oameni îmbarcaţi pe 500 vase militare se îndreaptă spre strâmtoarea Kerci[8] şi în scurt timp pun stăpânire pe fostul teritoriu al geţilor-utiguri (al bulgarilor din partea de răsărit a Mării Azov), controlat atunci de hazari. Simeon, conform tradiţiilor existente, se proclamă şi rege al Bulgariei (al bulgarilor). Unele detaşamente ale românilor, în care erau probabil şi mulţi slavi, nu se opresc aici şi cer de la regele Hazariei permisiunea de a trece prin teritoriul stăpânit de el spre Marea Caspică. Hazarii sunt nevoiţi să accepte[9] În anul 914 după cum mărturisesc istoricii timpului, detaşamentele românilor pustiesc şi ard multe oraşe de pe litoralul Mării Caspice. La întoarcere însă, această armată este atacată de hazari, care, probabil, aflaseră că Simeon se îndreptase din nou spre Constantinopol, şi într-o luptă sângeroasă, cu enorme pierderi din ambele părţi, este practic nimicită.

Simeon se angajase iarăşi în război contra Constantinopolului din cauza că grecii refuzaseră să recunoască stăpânirea românilor asupra bulgarilor din partea de răsărit a Mării Azov iar lui Simeon titlul de rege al Bulgariei pe care acesta şi-l atribuise. Ştirea despre nimicirea completă a armatei la întoarcere, pe Volga, l-a găsit pe Simeon în oraşul Andrianopol, de curând cucerit de la greci[10] El reacţionează imediat la această veste şi în schimbul unei plăţi simbolice se retrage. Simeon nu dorea să lupte pe două fronturi şi hotărăşte să-i lase deocamdată pe greci, în schimb să întărească hotarele cu Hazaria. Această manevră a lui Simeon a rămas atunci neînţeleasă de Constantinopol (grecii nu aflase încă de înfrângerea românilor în Hazaria).

Statul Român în prima jumătate a secolului al X-lea

Timp de vreo 2-3 ani Constantinopolul a fost lăsat în pace. După aceea operațiunile militare în Balcani reîncep. În anul 917, într-o bătălie grandioasă bizantinienii suferă o înfrângere catastrofală[11] În anul 918 papa de la Roma îi trimite lui Simeon coroana de împărat şi-l recunoaşte pe acesta împărat al românilor.

► În istoriografie, după cum am afirmat mai sus, s-a încetățenit afirmația greşită că statul lui Simeon era stat bulgar. Aici am vrea să aducem încă un argument, incontestabil, în favoarea opiniei despre românitatea acestui stat. Pe pecetea sa împărătească Simeon a încrustat următoarele cuvinte: *"Simeon, întru Hristos, împărat al românilor"*[12] După cum se vede destul de clar, e împărat al românilor, şi nu al bulgarilor. Deci, el scrie pe pecete numele poporului său.

Tot atunci, conform cerințelor şi conform rangului țării, papa recunoaşte dreptul românilor la propria patriarhie. Astfel, din anul 918 şi până la începutul secolului al XI-lea, adică până în momentul când românii îşi pierd independența (exact o sută de ani), ei au avut propria patriarhie în cadrul căreia se scria şi se oficiau servicii în limba română.

După cum ne arată izvoarele scrise, garda de corp a împăratului Simeon purta armură de aur şi argint, îl salutau pe acesta în limba română ca pe vechii împărați romani[13]

Teritoriul stăpânit de români ajungea în această perioadă până aproape de oraşul Constantinopol.

Simeon hotărăşte să distrugă Imperiului Roman de Răsărit. În vara anului 923, în fruntea unei armate destul de numeroase şi bine înarmate (conform relatărilor contemporanilor, ostaşii lui Simeon purtau platoşe şi coifuri de fier, ceea ce pe acele timpuri însemna că țara e bogată şi puternică), după ce cucerise restul Traciei şi Macedoniei, se apropie de Constantinopol[14]

Grecii nu aveau, practic, nici o şansă de salvare. Împăratul din Constantinopol îl roagă atunci pe Simeon să înceteze luptele şi să-l primească pentru a-i vorbi. Simeon cade de acord, el ştia că zidurile Constantinopolului pot fi asaltate, dar şi pierderile pot fi mari.

► Aici am vrea să amintim un moment foarte semnificativ şi, totodată, un argument că Simeon, armata lui şi statul pe care îl conducea era român, şi nu bulgar (slav) cum se afirmă. Aşadar, Simeon, care se afla în centrul armatei, se îndreaptă spre partea din faţă pentru a se întâlni cu împăratul din Constantinopol. Trecând printre ostaşi, după cum mărturisesc izvoarele scrise, aceştia îl salutau cu zângănit de arme şi cu urale în limba română[15] Or, după câte ştim, n-a fost nici un caz în istorie când armata l-ar fi salutat pe împăratul său într-o altă limbă decât cea a ţării.

Întâlnindu-se, împăratul grec îi reproşează lui Simeon că e creştin şi e mare păcat să verse sânge de creştin, că se va înfăţişa cu această faptă la judecata de apoi în faţa celui de sus. Simeon impresionat şi, probabil, robit de veşnica povară a bunătăţii noastre, a românilor, cedează şi îşi retrage armatele. Ca mai târziu, peste câteva decenii, "credincioşii" bizantinieni, fără teamă de Dumnezeu, să treacă prin foc şi sabie satele şi oraşele românilor, să omoare femei şi copii, să scoată ochii la 15 mii de prizonieri români, să nimicească literatura scrisă în latină şi română.

NOTE

1. Konstantin Bagreanorodnâi, **Ob upravlenii imperiei,** M., 1989, p. 239; M.I.Artamonov, **Istoria hazar**, L. 1962, p. 347.
2. M.I.Artamonov, **op. cit.,** p. 347.
3. A.Ghiliferding, **Pisima ob istorii serbov i bolgar**, M. 1855, p. 104.
4. **Idem**
5. M.I.Artamonov, **op. cit**., p. 370.
6. **Ibidem.**
7. Lev Diakon, **Istoria**, M., 1988, p. 203; Iu.J.Venelin, **Kriticeskie issledovania ob istorii Bolgarii**, M., 1849, p. 243.
8. M.I.Artamonov, **op. cit**., p. 370.
9. **Ibidem.**
10. A.Ghiliferding, **op. cit**., p. 132.
11. **Ibidem**, 134.
12. Konstantin Bagreanorodnâi, **op. cit**., p. 287.
13. A.Ghiliferding, **op. cit**., p. 137.
14. **Ibidem**, p. 140.
15. **Ibidem**, p. 143.

Dezmembrarea statului român

(mijlocul secolului al X-lea – începutul secolului al XI-lea).

În primăvara anului 927 Simeon moare. Împărat al statului român devine Petru, unul din cei patru feciori ai săi. Acesta, în primele luni de domnie, continuă războiul împotriva Bizanţului, dar peste un timp scurt, în octombrie 927, propune grecilor pace[1] Conform tratatului, grecii urmau să plătească românilor un tribut în bani, recunoşteau patriarhia română ca independentă, iar pe Petru ca împărat al tuturor românilor. Acelaşi tratat legifera de asemenea căsătoria lui Petru cu nepoata împăratului din Constantinopol.

Schimbarea radicală în politica externă a statului român era cauzată atât de situaţia internă cât şi de cea externă. Contradicţiile dintre Petru şi fraţii săi se ascuţiseră considerabil. Aceştia, mai ales Mihail, fratele mai mare, care se simţea obijduit că nu i-a revenit lui tronul, susţinuţi de anumite grupări boiereşti revendică puterea supremă în ţară. Tot atunci pecenegii, prin incursiunile lor, îi impun pe geto- ungurii care mai rămăseseră pe teritoriul dintre Nipru şi Nistru să se refugieze completamente peste Carpaţi, creând astfel o ruptură însemnată în linia de apărare de pe malul drept al Niprului.

Semnarea tratatului i-a permis lui Petru ca după mai multe ciocniri să-şi învingă fraţii, dar biruinţa lui a fost mai mult convenţională, fiindcă mulţi cnezi deveniseră între timp atât de puternici încât practic nu mai ascultau de puterea centrală. Unica forţă reală care îi ţinea pe toţi în cadrul statului era patriarhia română. Pecenegii au fost opriţi şi ei, dar geto-ungurii şi maghiarii nu s-au mai întors înapoi în stepele dintre Nistru şi Nipru.

În anii 30-40 ai secolului al X-lea de sub controlul efectiv al împăratului Petru iese unul dintre cei mai puternici cnezi Ingor (Ingoros) din Crimeea, care concentrase în mâinile sale încă în timpul campaniilor militare în Caucazul de Nord şi Marea Caspică forţe destul de însemnate. El administra Crimeea şi teritoriul ţinutului Krasnodar de azi ca un domnitor independent. Interesant de menţionat că el purta acelaşi nume de Ingur (Uingur) ca şi regele geţilor răsăriteni de la sfârşitul secolului al IV-lea (despre care am vorbit mai sus). Iar întrucât consolidarea cnezatului şi separarea lui de centru n-a avut loc într-o zi sau chiar într-un an, acest proces n-a fost fixat în izvoarele istorice, cu atât mai mult cu cât Ingor rămânea supus patriarhiei române şi, formal, chiar împăratului Petru.

▶ Românii din Balcani şi Carpaţi care se considerau totuşi superiori celor din Crimeea, măcar şi prin faptul că în această parte se afla capitala, reşedinţa împăratului Petru, recunoscut de toţi ca suzeran, încep a se numi pe sine ***rumâni***, iar ţara ***Rumânia***, de la cuvântul "*rumân*" culoare roşie închisă, brună, care se considera mai nobilă decât cea roşie). Tradus în limba greacă de atunci acest cuvânt însemna ***blah*** (***vlah***). Aici amintim, că împăratul bizantin Constantin al VII-lea (905–959) a fost numit mai târziu Porfirogenetul pentru că s-a născut în palatul împărătesc, în sala purpurie (roşie închisă, rumână), care în limba greacă se numea *Blaherna*. De la greci, numele *blah* (oficialităţile continuau să folosească şi numele de *bulgar*) a fost împrumutat şi de alte neamuri (la germani, englezi cuvântul *blach* de rând cu sensul de "negru", a mai păstrat şi azi sensul de "brun" (rosu închis, rumen), specificându-se că este un arhaism. Slavii de răsărit, aflaţi sub controlul românilor, au început a-i numi pe strămoşii noştri aşa cum se numeau ei înşişi pe sine *rumâni*.

Aşadar, în prima jumătate a sec. al X-lea, românii din Balcani şi din Carpaţi se numeau pe sine *rumâni*, iar străinii le traduceau numele şi îi numeau *vlahi* (*blahi*). Mai târziu, când se scria istoria noastră şi a apărut necesitatea de a explica cum s-a întâmplat că românii, descendenţi din daci, vorbesc o limbă asemănătoare cu cea italiană, s-a presupus că dacii au fost romanizaţi, iar numele de *rumân* transformat în *român*. Astăzi cunoaştem deja că această tălmăcire nu are o acoperire ştiinţifică, întrucât românii nu sunt daci romanizaţi şi cu atât mai mult nu se trag din coloniştii romani. Românii sunt urmaşii geto-dacilor, înrudiţi cu italienii, albanezii, francezii,

spaniolii şi portugezii, cu alte comunităţi – ele toate au avut un suport etnic comun, numai că nu cel roman, ci elementul getic.

În acelaşi timp, întru afirmarea tendinţelor de nesupunere împăratului Petru, românii din Crimeea continuă să-şi numească cnezatul aşa cum se numea întreg teritoriul românesc încă de la începutul secolului al IX-lea – *Roşia,* iar pe sine – *roşii.*

Încercările Roşiei de a se afirma ca un cnezat independent aveau un caracter secesionist şi în mare măsură erau susţinute de împăraţii din Constantinopol. În continuare, Ingor văzând că împăratul Petru este un om nehotărât şi dispus să nu folosească forţa împotriva lui, îşi extinde stăpânirea asupra slavilor din partea dreaptă a Niprului înspre nord până la Novgorod. Garnizoanele româneşti aflate în oraşele şi cetăţile de acolo recunosc suzeranitatea lui Ingor, iar slavii sunt impuşi să plătească şi în continuare bir, numai că de această dată nu lui Petru, ci lui Ingor. Cnezatul lui Ingor devine destul de mare. Ingor se simte în putere chiar să atace Constantinopolul. Astfel, la începutul anilor 40 el întreprinde două campanii militare împotriva imperiului, dar suferă înfrângere şi se retrage în Crimeea[2] În anul 945 Ingor este omorât, după unele izvoare – de drevleni în timpul strângerii birului, după altele în timpul unei campanii militare împotriva germanilor[3]

După moartea lui Ingor, în fruntea cnezatului Roşia rămâne soţia sa Elena. Această succesiune la tron a fost, credem, un fapt obişnuit dacă ţinem cont de mărturiile diplomatului Ibn-Fadlan, aflat în 922 în vizită la bulgarii de pe Volga, şi anume, că femeile roşiilor purtau arme[4] şi deseori luau parte la campaniile militare de rând cu bărbaţii.

La separarea regiunilor de răsărit de restul statului român din Carpaţi şi Balcani au contribuit mult şi invaziile pecenegilor. Începând cu anii 40–50 ai secolului al X-lea, pecenegii treceau Niprul la pragurile de jos şi întreprindeau regulat, mai ales vara, incursiuni spre Dunăre şi-i impuneau pe românii din aceste locuri să se refugieze, pe unii spre Carpaţi, pe alţii spre Crimeea.

Petru, preocupat de problemele sale cu slavii de vest, cu maghiarii, cu slavii de sud, nu avea timp, dar probabil nici posibili-

tate, să-şi reinstaureze controlul asupra teritoriilor din nord-est şi est. El se alina, pe semne, cu faptul că incursiunile pecenegilor se desfăşurau pe teritoriul dintre Nipru şi Nistru nu prea populat şi nu ameninţau regiunile bogate de la sudul Dunării. În afară de aceasta, Petru nu avea motiv să se neliniştească, întrucât românii de pe litoralul de nord al Mării Negre, din Crimeea şi din bazinul râului Cubani niciodată nu declarase deschis că ies din componenţa statului român, formal rămâneau supuşi ai statului românesc – *Rum.* (*Rumânia*).

► Aici zăbovim încă asupra unui argument în favoarea afirmaţiei şi convingerii noastre că roşii din secolele IX-X, aşezaţi în teritoriile de la nord de Marea Neagră, în Crimeea şi Cubani, nominalizaţi în izvoarele bizantiniene şi arabe, nu erau slavi. Rezultatele săpăturilor arheologice, recunoscute chiar de istoricii ruşi, mărturisesc că atât pe teritoriile de la sud de râul Rosi, care se varsă în Nipru, cât şi în Crimeea, n-a fost depistată nici o urmă a slavilor în perioada dată[5].

Prin anii 50–60 din componenţa Rumului (Rumâniei) iese Serbia[6] Unii cnezi români, mai ales cei care stăpâneau asupra slavilor de apus şi a maghiarilor, după exemplul cneazului din Crimeea se impun tot mai insistent ca nişte domnitori independenţi. Românii din aceste teritorii, care alcătuiau o pătură însemnată, încep a se îndepărta, a se înstrăina de populaţia compactă românească din restul Balcanilor.

La dezvoltarea tendinţelor separatiste după cum s-a menţionat mai sus, pun umărul patriarhul din Constantinopol şi papa de la Roma. Aceştia, simţind slăbiciunea statului român şi a patriarhiei române şi dorind să-şi lărgească sfera de influenţă, susţin activităţile cnezilor îndreptate spre dezmembrarea statului. Patriarhul din Constantinopol miza pe slavii de răsărit, iar papa de la Roma – pe slavii de apus şi maghiari.

Aşadar, statul român spre mijlocul secolului al X-lea, ca teritoriu care putea fi controlat mai mult sau mai puţin eficient de împăratul Petru, se reduce considerabil şi cuprindea pământurile de la Nistru la Carpaţii de Vest, Dunărea de Jos, de-a lungul râului Drina spre lacul Ohrid şi râul Aliakmon, munţii Rodopi şi Marea Neagră.

În anul 958 în Constantinopol soseşte Elena, soţia lui Ingor. Aici, după cum scrie "Povesti vremennâh let", ei i s-a oferit o primire foarte călduroasă. Susţinând-o şi încurajând-o, Constantinopolul câştiga îndoit. În primul rând, făcea imposibilă restabilirea unităţii teritoriale a statului român de care se temea atât de mult, şi în al doilea rând, Crimeea (Roşia) putea deveni dependentă de Constantinopol, deoarece recunoaşterea supremaţiei patriarhului de aici însemna de facto recunoaşterea suzeranităţii Constantinopolului.

În anul 965 mare cneaz al românilor (roşiilor) din Crimeea (Roşia) devine Ştefan, feciorul lui Ingor, numit de slavi Svan, Sven, de la Stepan. Conform tradiţiilor românii îi ziceau cneazului Ştefan slavul, adică stăpânitorul slavilor, slavii, însă, îl numeau Svanslav, Svenslav. Mai târziu, ruşii, descoperind acest nume în izvoarele greceşti ca Svendoslav (*vezi în acest sens*: Leon Diaconul, *Istoria* (ediţie grecească) // *Izvoarele istoriei României*, vol. II, Bucureşti, 1970, p. 678, 680, 684, 688...), îl transformă, credem nu fără anumite interese, în Sveatoslav, ascunzând de fapt originea acestui nume şi a acestui personaj istoric. Mulţi din urmaşii lui Ştefan care pretindeau a fi stăpâni peste slavi fac acelaşi lucru – la numele de botez îşi adaugă şi sufixul "slav" Astfel, Imeri slavul este transcris în Iaroslav, Mista slavul – în Mistislav, Stan slavul – în Stanislav, Vlaicu, Vlad – în Vladislav etc. Odată cu destrămarea Roşiei, la sfârşitul secolului al XI-începutul secolului al XII-lea, numărul pretendenţilor de a fi stăpâni peste slavi creşte şi, deci, creşte şi numărul purtătorilor de nume cu sufixul "slav" Mai târziu acest nume devine obişnuit, uitându-se cu anii provenienţa numelui.

Moştenind puterea în cnezat, Ştefan slavul moşteneşte de la taică-său şi caracterul războinic, neastâmpărat. Practic, tot timpul s-a aflat în campanii militare.

Ţinând cont de faptul că statul român era slăbit de contradicţiile interne şi mai ales de conflictul dintre majoritatea cnezilor şi Petru, care promova, probabil de nevoie, o politică externă probizantină, împăratul din Constantinopol hotărî că în aceste condiţii Rumul (Rumânia) poate fi slăbit, şi acest lucru e posibil de realizat chiar cu mâinile românilor. Astfel, în Crimeea este trimisă o delegaţie care, cu

ajutorul banilor şi, probabil, speculând pe caracterul lui Ştefan-slavul îl face pe acesta să pornească cu război împotriva lui Petru[7] De partea lui Ştefan-slavul trec şi o parte din românii nemulţumiţi de activitatea lui Petru. Într-un timp destul de scurt, în anul 967, românii (roşii) pun stăpânire pe mai multe oraşe de la gurile Dunării. Dar tot atunci Ştefan-slavul este nevoit să se întoarcă, fiindcă pecenegii ameninţau să atace Crimeea (Roşia). El îi învinge pe pecenegi, îi impune pe aceştia să se declare drept aliaţi ai roşiilor.

Între timp, la începutul anului 969 pe neaşteptate moare împăratul Petru. Feciorul lui cel mai mare, Boris, abia căsătorit, destul de tânăr, se afla la Constantinopol. El nu se prea grăbea să se întoarcă acasă ca să moştenească tronul, sau poate Constantinopolul făcea totul ca acesta să mai zăbovească, întrucât astfel favoriza tendinţele marilor cnezi spre destrămarea statului român. Nemulţumiţi de aceasta, cnezii din vestul ţării se răzvrătesc şi-l proclamă rege pe un boier de viţă veche, bogat şi destul de energic, pe nume Şişman. În scurt timp, de partea lui trec cnezii din ţinuturile de azi ale Macedoniei, Bulgariei de Vest, Serbiei, Ungariei din stânga Dunării, României şi Republicii Moldova.

Înspăimântaţi de acest lucru, bizantinienii îi dau drumul lui Boris. Ei sperau că cnezii care nu-l sprijineau pe Şişman vor trece de partea lui Boris, recunoscut ca moştenitor al lui Petru. Însă Boris a fost recunoscut ca împărat doar de cnezii din regiunile limitrofe de la sud de Dunăre. Titlul de împărat al tuturor românilor şi bulgarilor, purtat de acesta, rămâne mai mult simbolic.

De situaţia creată se folosesc şi cnezii români stăpânitori peste slavii de apus şi maghiari. Aceştia nu-l recunosc ca împărat pe Şişman, dar nu mai vor să asculte nici de feciorul lui Petru.

În acelaşi timp, Ştefan-slavul care era unul din cei mai puternici cnezi români şi îi avea sub controlul său pe slavii de pe Nipru, iar pe pecenegi ca aliaţi, hotărăşte să pună mâna pe tronul ţării şi să se proclame împărat. Astfel, în fruntea unei armate destul de numeroase se apropie de gurile Dunării şi în scurt timp, cu sprijinul unei părţi considerabile ale românilor de aici, îl face prizonier pe Boris şi se declară stăpânitor asupra acestor pământuri[8]. El chiar plănuia să se mute cu traiul aici. La cererea împăratului din Constantinopol de a

pleca, altfel trupele bizantiniene vor porni împotriva lui, Ştefan-slavul îi răspunde că el se află acasă şi că nu are de gând să plece, iar bizantinienii să nu-şi facă probleme venind la Dunăre, întrucât el singur va veni la Constantinopol.

De rînd cu pregătirea militară bizantinienii întreprindeau de asemenea acţiuni de a-i atrage de partea sa pe toţi cei nemulţumiţi de cneazul Ştefan. Foarte mulţi români erau indignaţi de prezenţa în armata lui Ştefan-slavul a pecenegilor, slavilor şi maghiarilor. Bizantinienii declară că nu doresc decât să-i învingă pe români / roşii şi că nu au de gând să zăbovească pe teritoriile românilor. Tactica lor în cele din urmă reuşeşte, mulţi români trec de partea bizantinienilor. Ştefan-slavul, nemulţumit de această atitudine, ordonă executarea a mai multor boieri români învinuiţi de trădare, dar acest pas l-a îndepărtat şi mai mult de populaţia din aceste ţinuturi. În anul 972, în urma unor lupte destul de grele, cneazul Ştefan-slavul este nevoit să încheie pace cu bizantinienii şi să se retragă înapoi în Crimeea.

Pecenegii, folosindu-se de slăbirea considerabilă a armatei roşilor, îl pândesc pe Ştefan-slavul când trecea Niprul ca să revină în Crimeea, îl atacă pe neaşteptate şi-l omoară. După omorârea lui Ştefan, împăratul bizantin îşi dă arama pe faţă, el refuză să-şi retragă armata, declarând aceste pământuri parte componentă a imperiului. El răsfoieşte istoria şi aduce aminte românilor că de mult, secole în urmă, teritoriile de aici intrau în componenţa statului bizantin. Boris este impus să se dezică de tron şi primeşte titlul de mare funcţionar de stat[9] Patriarhul român, impus de situaţie, îşi mută reşedinţa într-o localitate de lângă lacul Ohrid, acolo unde populaţia română trăia mai compact şi era destul de numeroasă.

În timpul războiului dintre Ştefan-slavul şi bizantinieni Şişman nu a luat partea nici unuia, probabil îl aranja slăbirea atât a roşilor, cât şi a bizantinienilor. În anul 976 împărat al Rumului (Rumâniei) devine Samuil (976–1014), unul din feciorii lui Şişman. Acesta chiar de la bun început dă de înţeles că nu se va împăca cu ocuparea de către bizantinieni a pământurilor româneşti de la sudul Dunării. El îi susţine pe românii de aici când aceştia se răscoală (977–978), le acordă ajutor şi în decurs de un an-doi administraţia bizantiniană şi garnizoanele

militare străine sunt alungate. Hotarele statului român ajung din nou la gurile Dunării şi Marea Neagră. În timpul răscoalei feciorii lui Petru, Boris şi Roman, reuşesc să evadeze din Constantinopol, însă în drum spre casă Boris, luat drept grec, este omorât[10] iar Roman este primit de Samuil şi numit comandant al oraşului Skopie (capitala de azi a Macedoniei).

La începutul anilor 80 ai secolului al X-lea Samuil reuşeşte să pună stăpânire pe unele cetăţi din nordul Greciei de azi. El îşi instalează capitala în oraşul Ohrid de pe malul lacului cu acelaşi nume.

Împăratul din Constantinopol, Vasile al II-lea, întreprinde în anul 986 o campanie de proporţii împotriva lui Samuil. El atacă şi asediază oraşul Serdica (Sofia de azi), dar neputându-l cuceri, se retrage. Pe drum, în munţi, armata greacă este încercuită de români şi distrusă, iar împăratul scapă cu fuga[11]

Succesele obţinute de Vasile al II-lea la mijlocul anilor 80 împotriva arabilor şi, poate, teama de Samuil care a fost recunoscut de papa de la Roma drept împărat al tuturor românilor îl fac pe Vladimir (980-1015), feciorul lui Ştefan-slavul, cneazul românilor din Roşia (Crimeea), să recunoască supremaţia patriarhului din Constantinopol. Bizanţul mai făgăduise recunoaşterea dreptului românilor de aici de a avea mitropolie (aceştia, făcând parte din biserica română, aveau numai episcopii).

În anul 988 Vladimir se botează după ritul grecesc, impunându-i şi pe ceilalţi români de aici să facă acelaşi lucru. Adoptarea oficială de către Vladimir a religiei de rit grecesc a avut loc în Crimeea în oraşul Korsuni[12] Împăratul din Constantinopol drept mulţumire şi ca garant al sprijinului său i-a dat-o de soţie pe una din fiice.

Prima jumătate a anilor 90 ai secolului al X-lea se caracterizează prin continuarea luptelor dintre Rum (Rumânia) şi Bizanţ şi prin succese alternante., În 996 armata română pentru prima oară suferă o înfrângere grea. Însuşi Samuil scapă fugind peste munţi spre lacul Prespa[13] După aceasta, fiind trădat de unele din rude, mai pierde câteva cetăţi. Prin anii 1000–1002 o parte din teritoriul de sud trece în mâinile bizantinienilor.

Spre sfârşitul secolului al X-lea cnezii români din stânga Dunării care în realitate de mult timp nu se mai supuneau lui Samuil, se declară independenţi şi-l roagă pe papa de la Roma să-i recunoască ca regi. Papa, care şi până la aceasta întreprinsese multe acţiuni ca să-şi lărgească influenţa asupra româno-ungurilor, maghiarilor şi slavilor de apus evident cade de acord. În anii 1000 sau 1001 reprezentantul papei îl recunoaşte ca rege al Panoniei pe cneazul român de acolo Ştefan (în limba maghiară – Iştfan)[14] Tendinţele separatiste devin tot mai evidente.

În anul 1014, după o domnie de 38 de ani, Samuil moare. El se stinge din viaţă chiar la începutul unei noi campanii militare împotriva Constantinopolului. Urmaşii lui nu pot găsi limbaj comun şi ciocnirile continuă una după alta. În lupta lor pentru putere ei apelează la ajutorul vecinilor, dar mai ales al bizantinienilor. Împăratul din Constantinopol se foloseşte de această situaţie pentru a cuceri definitiv Rumul. În timp de trei ani Vasilie al II-lea, cu concursul unor trădători, reuşeşte să obţină ceea ce nu a putut să facă nici un împărat bizantin de-a lungul mai multor secole – în anul 1018 este cucerită capitala statului român.

Bizantinienii, conştienţi de faptul că nu sunt în stare să-i supună pe români dacă aceştia vor fi uniţi, întreprind anumite măsuri caracteristice tuturor stăpânilor. Ei atrag de partea lor pe mulţi boieri, din cei înstăriţi, permiţându-le să se instaleze cu traiul în Constantinopol, chiar la curte, să ocupe înalte funcţii în stat şi armată, le păstrează anumite privilegii etc. Cele mai bune detaşamente militare româneşti sunt angajate în serviciul împăratului şi sunt trimise în Asia Mică pentru a lupta împotriva arabilor şi altor neamuri.

Ştiindu-şi forţele nu prea puternice, bizantinienii nu încearcă să treacă Dunărea, dar obiectiv nici nu prea aveau nevoie s-o facă. Românii de aici, rămaşi fără rege, se divizează şi mai mult. Voievozii – conducătorii districtelor militare, pomenindu-se independenţi, nu doresc să întreprindă nimic împotriva bizantinienilor. Postura de conducător şi libertatea de acţiune pe care o aveau îi aranjau mult.

NOTE

1. A.Ghiliferding, **Pisima ob istorii serbov i bolgar**, M.. 1855, p. 155; K.I.Iricek, **Istoria Bolgarii**, Odessa, 1878, p. 221.

2. Lev Diakon, **Istoria**, M.. 1988, p. 57.

3. **Ibidem**.

4. A.P.Kovalevscki, **Kniga Ahmeda Ibn-Fadlana o ego puteşestvii na Volgu v 921-922 gg.**, Harkov, 1956, p. 141-145.

5. Konstantin Bagreanorodnâi, **Ob upravlenii imperiei**, M., 1989, p. 301; Lev Diakon, **op. cit.**, p. 147; C.Sekireanski, **Ocerki istorii Suroja**, Simferopol, 1955, p. 3-10.

6. K.I.Iricek, **op. cit.**, p. 223.

7. Lev Diakon, **op. cit.**, p. 41-45.

8. **Ibidem**, p. 121.

9. **Ibidem**, p. 83.

10. K.I.Iricek, **op. cit.**, p. 244.

11. **Ibidem**, 252.

12. **Povesti vremennâh let.** Ceasti 1, M.-L. 1950, p. 275-276.

13. K.I.Iricek, **op. cit.**, p. 254.

14. **Istoria Vengrii**, T. I, M., 1971, p. 113.

Statele româneşti *Bulgaria*, *Roşia* şi *Ungaria*
în secolele XI–XIV

Aşadar, în anul 1018 încetează existenţa statului românesc Rum (Rumânia). Românii de la sud de Dunăre devin supuşi ai Imperiului Roman de Răsărit, cei de la nord de Dunăre rămân liberi, dar divizaţi, în ceartă şi neînţelegere, iar cei din Crimeea încep a pierde controlul asupra slavilor de răsărit.

Acaparând teritoriul românesc din Balcani, bizantinienii îl împart în câteva regiuni, dintre care cea mai mare continuă să fie numită Bulgaria[1] Ea cuprindea jumătatea de vest a Bulgariei de azi, sudul Serbiei, Macedonia, nordul Greciei şi avea ca centru administrativ oraşul Serdica (Sofia de azi).

În această perioadă românii din sudul Dunării încep a fi numiţi de oficialităţile bizantiniene "vlahi" (blahi), aşa cum grecii simpli numeau populaţia românească încă din prima jumătate a sec. al X-lea. Treptat, pe parcursul secolului al XI-lea, bizantinienii extind utilizarea numelui de *vlah* deja asupra tuturor românilor, inclusiv asupra acelora de la nord de Dunăre, care erau divizaţi în mai multe cnezate, voievodate şi, deci, nu purtau un nume comun,. Urmând exemplul celor din Constantinopol slavii, maghiarii şi alte neamuri tot mai des utilizează numele de vlah. Un timp anumit în izvoarele greceşti putem întâlni alături atât numele "*vlah*", cât şi cel de "*bulgar*" (vezi: Ana Comnin, Nichita Choniat şi alţii). Adică, cu numele "bulgar" sau "vlah" era numit unul şi acelaşi popor. Aceasta ne-o dovedesc şi cele scrise în testamentul lui Vasile al II-lea, împăratul care în 1018 a pus stăpânire pe o parte însemnată a Bulgariei române, pe teritoriile româneşti din dreapta Dunării: ...dacă vlahii vor încerca să se răscoale,

atunci viitorul împărat trebuie să-i biruie aşa cum i-a biruit el"[2] Aici trebuie să menţionăm că românii nu se numeau pe sine *vlahi*. Domnitorii, cărturarii, diplomaţii moldoveni, munteni sau transilvăneni foloseau mai târziu acest nume numai în tratatele cu străinii scrise în altă limbă sau numai în documentele şi cărţile destinate străinilor, fiindcă aceştia îi cunoşteau pe români ca neam, ca popor, numai sub acest nume – *vlah*.

Tot în această perioadă, în anul 1015, moare Vladimir, marele cneaz al românilor (roşiilor) din Crimeea. Şi aici urmaşii râvnesc puterea. Acest cnezat foarte mare ca teritoriu, populat de români (regiunea Krasnodar de azi, Crimeea, litoralul de nord al Mării Negre) şi slavi (partea de nord a Ucrainei de azi, Belarusia, ţinuturile din jurul Smolenskului, Moscovei şi Novgorodului), se pomeneşte împărţit în mai multe cnezate mici. După patru ani de război pe teritoriul dat se constituie două cnezate, unul la nord cu centrul în Kiev, altul la sud cu centrul în Crimeea. Ca mare cneaz la Kiev este recunoscut Imeri-slavul (Iaroslav), iar la sud Mista-slavul (Mistislav).

După ani îndelungaţi de luptă, în 1036 Imeri-slavul îl învinge pe Mista-slavul şi devine singurul stăpânitor al întregului teritoriu controlat cândva de români / roşii[3]. El continuă să numească ţara sa Roşia (Rosia), iar pe sine cneaz al roşilor (rosov). Tot pe timpul lui începe scrierea cronicii "*Povesti vremennâh let*"

În a doua jumătate a secolului al XI-lea, când cumanii cuceresc stepele de nord ale Mării Negre, pun stăpânire pe o parte din Crimeea, numele *Roşia* (*Rosia*) rămâne să desemneze numai teritoriile populate de slavi în frunte cu conducătorii din viţă de români.

Mai târziu, în secolele XV-XVI, în timpul luptelor pentru crearea unui stat centralizat, cnezii din Moscova şi-au amintit că pe teritoriile slavilor de răsărit cândva a existat un stat mare şi puternic care ajungea chiar la Marea Neagră şi se numea Roşia (Rosia). Pornind de aici şi urmărind anumite interese politice, ei îşi numese ţara Rosia şi o prezintă drept succesoare a fostei Roşii (Rosii).

Iată aşa numele românilor / roşilor din Carpaţi a dat nume cnezatului din Crimeea, iar apoi şi unei ţări întregi – Rusia.

Istoricii ruşi au încercat şi mai încearcă şi azi să explice de unde provine cuvântul "Rosia" Au răscolit pentru aceasta limbile germanice,

iranice, ugro-fine şi altele, dar în zadar. Ca să găsească explicaţia râvnită ei trebuiau să caute în limba română, dar n-au făcut-o. Poate nu le-a venit în gând aşa ceva, dar poate ştiau că anume aici nu trebuie căutată.

Aşadar, la începutul secolului al XI-lea, după aproape 400 ani, românii îşi pierd influenţa asupra slavilor. În această perioadă slavii, prin intermediul românilor, după cum s-a menţionat mai sus, au adoptat creştinismul, şi-au creat statul lor naţional. Tot de la români, căci ei au fost primii, au deprins multe lucruri avansate, printre care putem menţiona lucrarea pământului, şi-au creat o nouă cultură, au moştenit scrisul, şi-au îmbogăţit limba. Dacă am analiza cuvintele de provenienţă românească în fondul lexical al limbilor slave am constata un număr destul de însemnat. Iată ca exemplu doar câteva cuvinte:

limba română	**limba rusă**
plug	plug
boroană	borona
coasă	kosa
brazdă	borozda
snop	snop
stog	stog

Limba română a fost izvor de îmbogăţire nu numai pentru limbile slave, ci şi pentru cea maghiară.

După includerea teritoriilor româneşti de la sud de Dunăre în componenţa Imperiului Bizantin o parte din boieri, militari, reprezentanţi ai administraţiei, chiar şi slujitori ai cultelor începe a se acomoda la noile condiţii, se pune în serviciul împăratului din Constantinopol. O altă parte nu doreşte să se împace cu noii stăpânitori şi continuă lupta împotriva imperiului. Bizantinienilor le-a trebuit încă mult timp pentru a stăpâni regiunile muntoase în care populaţia locală se împotrivea cu îndârjire.

În anul 1040 în ţinuturile Macedoniei de azi, Serbiei de sud şi Bulgariei de vest izbucneşte o răscoală care ar fi putut să aibă sorţi de izbândă dacă conducătorul ei Petru Delean n-ar fi fost trădat şi

înlăturat de unul din apropiații lui[4] Lupta contra bizantinienilor a continuat, când mai aprig, când mai slab.

Tot în anul 1040 triburile cumanilor, venind dinspre Volga şi Don, îi împing pe pecenegi spre Carpați şi Dunăre. Aceştia din urmă iau sub controlul său toată partea de sud a teritoriilor dintre Carpați şi Bug. Stepele de nord ale Mării Negre trec completamente în mâinile nomazilor. Românii din Crimeea şi unele oraşe româneşti de pe litoralul mării depind de cumani.

Roşia (Rosia) care rămânea sub controlul cneazului Imerislavul din Kiev se reduce considerabil ca teritoriu. Ea cuprindea pământurile Ucrainei de azi de la nord de râul Rosi, ale Belarusiei şi ale Rusiei de nord-vest.

La sfârşitul secolului al XII-lea – începutul secolului al XIII-lea Rosia se transformă într-un conglomerat de cnezate, dependente, cel puțin religios, de patriarhul din Constantinopol. Pământurile româneşti dintre Carpați şi Bugul de sus sunt incluse în componența cnezatului Halici.

În anul 1185 românii din imperiu, de pe teritoriul cuprins între Dunăre şi munții Stara Planina se răscoală. Conduşi de frații Asan, ei proclamă constituirea unui nou stat românesc, considerat nejustificat de bulgarii de azi, în virtutea circumscripțelor descrise mai sus, stat slav.

Mulți contemporani de atunci, printre care Clari, Ansbert, Nichita Choniat, Villehordouin şi alții, descriind aceste evenimente, numesc locuitorii țării vlahi, iar uneori bulgari[5] deşi în realitate aceştia se numeau pe sine **rumâni**. Izvoarele germane şi multe din cele greceşti numeau această țară Vlahia Albă[6] ceea ce pe atunci însemna Vlahia împărătească (cuvântul "împărătească" în perioada dată desemna un stat independent, în frunte cu un monarh). Folosirea în paralel a numelor **vlah** şi **bulgar**, ne dovedeşte **încă o dată** că acestea în realitate nominalizau unul şi acelaşi popor – **român**.

Treptat, sub controlul Asăneştilor trec practic toate teritoriile populate de români şi aflate până acum în componența imperiului.

În anul 1204 Caloian, regele românilor, este recunoscut oficial de papa de la Roma. În scrisoarea primită de la acesta mai înainte, în anul 1199, se spunea că proveniența regelui român dintr-o familie

nobilă din Roma şi a poporului său din romani îl obligă să facă fapte bune pentru întărirea autorităţii neamului roman şi a credinţei de orientare latină[7]

După cucerirea Constantinopolului de către cruciaţi (1204) Caloian se include activ în lupta pentru tronul imperiului bizantin. Succesele obţinute în primele lupte păreau că vor duce spre rezultatele aşteptate, dar în anul 1207, în urma unui complot, Caloian este omorât, iar cel care l-a urmat era departe de a-i fi pe potrivă.

Puţin mai târziu, pe timpul lui Ioan Asan al II-lea (1218–1241), Vlahia Albă devine un stat destul de puternic. Conform izvoarelor scrise, anume în această perioadă şi nu în secolul al XIV-lea se pomeneşte pentru prima dată de Moldova. Pe lângă titlurile ce le avea Ioan Asan al II-lea, îl mai purta şi pe cel de stăpânitor al Moldovlahiei[8]. În componenţa statului român intrau nu numai teritoriile populate de români, ci şi unele pământuri de ale grecilor şi ale sârbilor.

În 1235 Vlahia Albă capătă iarăşi dreptul de a avea propria patriarhie[9]

După moartea lui Ioan Asan al II-lea şi după lovitura primită de tătaro-mongoli, Vlahia Albă pierde o parte din teritoriile sale în favoarea bizantinienilor, sârbilor, românilor-unguri şi tătarilor. Sârbii, ajutaţi de românii-unguri, cuceresc teritoriul din regiunea oraşelor Belgrad şi Niş, grecii pun stăpânire pe Macedonia şi vestul regiunii munţilor Rodopi, tătarii – pe pământurile dintre Nistru şi Bug.

Sfârşitul secolului al XIII-lea se caracterizează prin slăbirea în continuare a Vlahiei Albe şi creşterea dependenţei relative a acesteia faţă de tătarii din stepele de nord ale Mării Negre.

În urma tulburărilor interne, luptelor dintre diferitele grupări boiereşti pentru tron, în anul 1323, rege al Vlahiei Albe este ales Mihail Şişman, administratorul regiunii Vidin[10]

La mijlocul secolului al XIV-lea se întăresc sârbii. Aceştia reuşesc să cucerească Macedonia şi teritoriul de răsărit al Serbiei de azi. Românii în cea mai mare parte sunt alungaţi de aici. Locul lor îl ocupă slavii.

După moartea lui Ioan Alexandru (1331–1371) Vlahia Albă se destramă definitiv. Cnezii români de aici, în lupta dintre ei, recurg la

ajutorul străinilor, şi mai ales al detaşamentelor de turci veniţi din Asia. Aceştia i-au "ajutat" în aşa fel, încât ei înşişi, în scurt timp, devin stăpânitori ai acestor pământuri. În 1380 turcii cuceresc Sofia, în 1393 – Târnova, capitala Vlahiei Albe, de unde românii au fost transferaţi în Asia Mică, în 1396 – Vidinul, ceea ce însemna că statul român încetează de a mai exista.

Nimerind în componenţa Imperiului Otoman, teritoriul de la sud de Dunăre, care era populat de români, este numit *Rumelia* (de la *Rumânia*). Românii de aici niciodată nu s-au împăcat cu asuprirea otomană. De-a lungul secolelor sunt cunoscute numeroase exemple de luptă eroică împotriva turcilor, dar toate acestea se manifestau, în majoritatea cazurilor, spontan şi erau înăbuşite. De regulă, dacă populaţia de acolo nu fugea peste Dunăre, apoi ori era nimicită, ori strămutată în Asia Mică. Astfel, pe parcursul secolelor XV–XVIII (timp de 400 de ani) numărul românilor din Balcani, la sud de Dunăre, descreşte permanent, iar locul lor îl ocupau la Vest şi Sud-Est – sârbii, la Sud – grecii şi la Sud-Est – turcii.

La începutul secolului al XI-lea, după cum s-a menţionat mai sus, românii din stânga Dunării erau fărâmiţaţi în mai multe cnezate din care cauză pe parcursul mai multor decenii între cnezii de aici s-a dus o luptă pentru supremaţie, de selectare a celui mai puternic. Învingători în această competiţie devin urmaşii unuia din cnezii care au rămas atunci, în 1018, fără rege, a cneazului Ştefan (1000–1038). Odată cu consolidarea şi lărgirea teritoriilor noului stat, aceştea caută să-şi legifereze existenţa. Astfel, în anii 1077–1083, pe timpul regelui Ladislau (în limba maghiară Laslo), pentru prima oară a fost scrisă istoria statului şi aşa cum era de aşteptat ea a început cu cneazul Ştefan[11] Statul începe a fi numit *Ungaria*, iar românii de aici *unguri,* ca urmaşi ai geto-ungurilor, cunoscuţi, după cum am arătat în capitolele anterioare, încă pe la sfârşitul secolului al IV-lea.

Aici am dori să mai aducem câteva argumente care ne dovedesc că numele de *unguri* îl purtau ***românii***. Astfel, Ana Comnin, descriind campania din 1087 a pecenegilor împotriva bizantinienilor, menţionează că în rândurile acelora se găseau mulţi daci în frunte cu conducătorul lor Solomon (rege ungur între anii 1063–1074)[12] Tot Ana Comnin, vorbind de nişte ceremonii la palatul imperial, ne arăta

că erau prezenţi solii regelui Coloman din Dacia (rege ungar în anii 1095–1114)[13]

Este interesant faptul că şi în cazul dat, ca şi în cazurile cu bulgarii-slavi şi roşii-slavi, nu există izvoare scrise care ar confirma că numele de "unguri" în acea perioadă îi viza pe maghiari. Cum şi-au însuşit ei acest nume vom încerca să arătăm în continuare.

Primul care s-a întitulat rege al întregii Ungarii a fost Coloman[14] În timpul domniei acestuia sub stăpânirea regilor româno-ungari se aflau toţi maghiarii şi cea mai mare parte a slavilor de apus.

În secolele XI–XIV, capitale, centre administrative ale statului român Ungaria au fost oraşele Arad, Timişoara, Oradea şi alte oraşe româneşti. Tot aici, printre cei de un sânge cu ei, erau îngropaţi şi regii români. Astfel, la Oradea au fost îngropaţi Ladislau şi Ştefan al II-lea[15] Or nu este cunoscut nici un caz când un neam care se află la conducerea statului şi-ar îngropa regii printre străini.

În secolele XII-XIII regii Ungariei române, ca şi alţi regi din Europa, au dus războaie cu românii din Bulgaria din stânga Dunării, cu sârbii, cu bizantinienii, cu pecenegii, cu cumanii, cu slavii de apus şi de răsărit. În Ungaria, pe parcursul întregii perioade s-au luptat tacit cele două curente religioase: catolicismul şi ortodoxismul. S-au construit oraşe, sate, au fost create opere de artă, s-a dezvoltat învăţământul şi ştiinţa. Ungaria română avansa de rând cu celelalte state europene.

La fel ca şi celelalte state, la sfârşitul secolului al XIII-lea, Ungaria este afectată de dezmembrarea feudală. În anul 1301 moare Andrei al III-lea care nu avea urmaşi. Ca rezultat se accelerează procesul de divizare a ţării. Adunaţi pentru a alege un nou rege, după cum era de aşteptat, cnezii români nu reuşesc să convină asupra unei persoane care ar conveni tuturor. După mai mulţi ani de ceartă, cu încăierări armate, la insistenţa papei de la Roma, în anul 1308, majoritatea cad de acord ca la tronul ţării să fie invitat Carol Robert, un străin, catolic, dar care după mamă era român. Înaintând candidatura acestuia, papa spera că el va fi primit de români ca fiind român, iar de maghiari ca fiind catolic. Însă cea mai mare parte din populaţia ţării, românii, care erau ortodocşi, n-au dorit să-l recunoască pe Carol de Anjou ca rege. Cneazul din Transilvania Ladislau Can,

care avea “în păstrare” coroana regală, a restituit-o regelui abia în 1310[16] Cei mai aprigi duşmani ai noului rege au fost românii din Muntenia în frunte cu voievodul Basarab, care era încurajat şi sprijinit de regii români din Bulgaria. În anul 1330 Basarab reuşeşte chiar să obţină o victorie asupra trupelor trimise de Carol de Anjou.

Folosindu-se de faptul că regii Ungariei erau antrenaţi în luptele din Italia şi Germania, voievozii Munteniei se comportau ca nişte domnitori independenţi. La rândul său regele Ludovic care nu era român şi care nu se simţea prea bine printre români, în anul 1350[17] îşi mută reşedinţa în oraşul Budapesta, între maghiari, care îl sprijineau şi care în felul acesta sperau să iasă de sub controlul românilor. Treptat, la cele mai importante posturi în stat încep a fi numiţi maghiarii.

La sfârşitul anilor 50 – începutul anilor 60 ai secolului al XIV-lea de sub controlul efectiv al regelui din Budapesta ies şi voievozii moldoveni. Românii rămaşi sub sceptrul lui Ludovic nu mai alcătuiau majoritatea în stat şi nu mai jucau rolul principal în Ungaria. Pentru a reduce posibilităţile românilor de a se afla la cârma statului, în anul 1366 Ludovic, prin act regal, îi lipseşte de calitatea de nobil pe românii care nu erau catolici[18] De aici încolo majoritatea posturilor în stat în Ungaria trec treptat în mâinile maghiarilor. De la sfârşitul secolului al XIV-lea numele “ungar” tot mai mult începe a se asocia cu cel de “maghiar” (românii dintre Carpaţii de Sud şi Dunăre încep să-şi zică *munteni*, cei dintre Carpaţii de Est şi Nistru – *moldoveni*). În secolul al XV-lea românii din Ungaria, folosindu-se de lupta internă, au încercat să preia din nou controlul asupra ţării, dar, fiind în minoritate, n-au reuşit.

În secolul al XVI-lea, după ce Muntenia, Moldova, Transilvania au fost cucerite de turci, numele de Ungaria a rămas să-l poarte mai departe Ungaria de nord-vest, populată de maghiari şi trecută sub administrarea Austriei. Din această perioadă, de la mijlocul secolului al XVI-lea, numele de “maghiar” se echivalează cu cel de “ungar” Din această cauză, mai târziu, atunci când maghiarii încep să-şi scrie istoria, copiază întreaga istorie a Ungariei ca pe o istorie proprie, a lor, maghiarilor, ceea ce constituie un fals cras.

NOTE

1. G.G.Litavrin, **Bolgaria i Vizantia v XI-XII vv.**, M., 1960, p. 251.

2. **Ibidem**, p. 434.

3. **Istoria S.S.S.R s drevneişih vremen do konţa XVIII v.**, M. 1975, p. 73.

4. K.I.Iricek, **Istoria Bolgarii**, Odessa, 1878, p. 221; G.G.Litavrin, **op. cit.**, p. 251.

5. N. Iorga, **Istoria românilor**, vol. III, Bucureşti, 1993, p. 80-89; K.I.Iricek, **op. cit.**, p. 291.

6. K.I.Iricek, **op. cit.**, p. 486.

7. **Ibidem**, p. 312-313.

8. **Enciclopedia sovietică moldovenească**, v. 1, Chişinău, 1970, p. 269.

9. **Kratkaia istoria Bolgarii**, p. 135.

10. **Ibidem**, p. 149.

11. **Istoria Vengrii**, T. 1, M., 1971, p. 267.

12. Anna Comnina, **Aleksiada**, M., 1965, p. 203.

13. **Ibidem**, p. 530.

14. N. Iorga, **op. cit.**, p. 11.

15. **Ibidem**, p. 12; I. Dumitriu-Snagov, **Monumenta Romaniae Vaticana**, Bucureşti, 1996, p. 20.

16. **Istoria românilor**, Iaşi, 1996, p. 68.

17. **Enciclopedia sovietică moldovenească**, V 1, Chişinău, 1970, p. 505.

18. N. Stoicescu, **O falsă problemă istorică – discontinuitatea poporului român pe teritoriul strămoşesc**, Bucureşti, 1993, p. 50.

Din istoria necunoscută a românilor

Secolele I-XIV

Andrei Groza, doctor în istorie, conferențiar universitar; născut în 1957 la Rădulenii Vechi, județul Soroca; absolvește Tehnicumul industrial-economic (1975), apoi Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea Istorie (1980); susține teza de doctor în istorie (1985); publică mai multe articole științifice în diferite probleme; lucrarea "*URSS - instigatorul celui de-al doilea război mondial*" (1995, editura "Universitas"), "*O istorie necunoscută a românilor. Secolele III-XIV*" (1997, editura "Civitas").

"Scrutând cu atenție istoria oricărei istoriografii, se observă că anumite teme sunt tratate în mod ciclic, reluate deci la diferite intervale de timp; aceasta pentru că fiecare generație are dreptul, dar și obligația, să-și facă imaginea proprie asupra trecutului, tocmai în funcție de prezent; fiecare generație trebuie, sau ar trebui, să-și formeze o viziune proprie asupra trecutului, în primul rând asupra trecutului național.

Pentru a realiza acest țel, este desigur necesar să se cunoască și imaginea pe care și-au făcut-o generațiile premergătoare asupra trecutului; aceasta însă nu trebuie s-o condiționeze pe cea a generației prezentului. Cunoscându-l și folosindu-l cu spirit critic, creatorii unei noi viziuni preiau din patrimoniul științific al generațiilor predecesoare ceea ce li se pare valabil și valorificabil pentru propria imagine. Pe acest fond tradițional se reazemă îmbogățirea originală fie prin interpretări noi, fie prin desțeleniri documentale".

Adolf Armbruster, *Romanitatea românilor*